

Mastergradsoppgave

Jus/399

MENNESKERETTIGHETER OG ANTIPIRAT- OPERASJONER I ADENBUKTA

*- Piraters vern etter EMK: I hvilke situasjoner kan
konvensjonsstatene holdes ansvarlig der myndighet utøves
overfor pirater?*

Kandidatnummer: 180607

Veileder: Marius Emberland

Antall ord: 14 782

12.12.2011

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDENDE DEL	3
1.1. Innledning	3
1.1.1. Piratvirksomhet – en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet	3
1.1.2. Hovedproblemstilling og dens avgrensninger	4
1.1.3. Metodiske utfordringer	5
1.1.4. Videre fremstilling	6
1.2. Rettslige grunnlag for myndighetsutøvelse overfor pirater i Adenbukta	7
1.2.1. Relevante regelverk	7
1.2.2. Hvilken myndighet kan utøves overfor pirater i Adenbukta?	7
1.2.3. Mot hvem kan myndigheten utøves?	10
2. SITUASJONER DER MYNDIGHETSUTØVELSE OVERFOR PIRATER KAN INNEBÆRE OVERGREP I STRID MED EMK	11
2.1. Innledning	11
2.2. Langvarig arrest av pirater, EMK artikkel 5(3)	11
2.2.1. Situasjoner der ansvar etter EMK artikkel 5(3) kan aktualiseres	11
2.2.2. Kravet til “straks” å bli fremstilt for en juridisk embetsmann	12
2.2.3. “Straks”-kravet anvendt ved arrest av mistenkte pirater	13
2.2.4. Konklusjon	14
2.3. Lovligheten ved overføring av pirater til tredjestater i regionen	15
2.3.1. Prinsippet om at konvensjonsstater kan holdes ansvarlig ved overføring av personer hvor det er risiko for overgrep	15
2.3.2. Diplomatiske garantier	16
2.3.3. Effektivt rettsmiddel	17
2.3.4. Kan overføring av mistenkte pirater til Kenya eller Somalia innebære en krenkelse av EMK artikkel 3?	18
2.3.5. Kan overføring av mistenkte pirater til Kenya eller Somalia innebære en krenkelse av EMK artikkel 6?	20
2.3.6. Konklusjon	21
3. EKSTRATERRITORIELL ANVENDELSE AV EMK VED MYNDIGHETSUTØVELSE OVERFOR PIRATER	22
3.1. Innledning	22
3.2. Effektiv kontroll over område	23
3.2.1. “Effective control of an area”-testen	23
3.2.2. Hva er et område?	23
3.2.3. Hvilken kontroll må utøves for at kontroll kan etableres over et piratskip eller over deler av havet i Adenbukta?	26
3.2.4. Konklusjon	28
3.3. Effektiv kontroll over personer	29
3.3.1. “Control and authority over an individual”-testen	29
3.3.2. Hvilken kontroll må utøves overfor en pirat for at piraten kan anses å være under en stats “control and authority”?	30
3.3.3. Konklusjon	32
3.4. Konklusjon	32

4. TILSKRIVELSE AV MENNESKERETTIGHETSBRUDD VED MYNDIGHETSUTØVELSE I ADENBUKTA	34
4.1. Innledning	34
4.2. Må eventuelle konvensjonsbrudd i Adenbukta tilskrives FN?	35
4.2.1. Vurderingskriteriet for spørsmål om tilskrivelse ved FN-ledede operasjoner	35
4.2.2. Hva ligger i "ultimate authority and control"-testen?	37
4.2.3. Har FN "ultimate authority and control" over operasjonene i Adenbukta slik at den myndighet som bidragsstatene, EU eller NATO utøver bare er delegert myndighet?	40
4.3. Må eventuelle konvensjonsbrudd tilskrives EU eller NATO?	44
4.3.1. Hvilket vurderingskriterium må legges til grunn for spørsmålet om tilskrivelse til EU eller NATO?	44
4.3.2. Hva ligger i "effective control"-testen?	45
4.3.3. Har EU "effective control" over myndighetsutøvelse under Operation-Atalanta?	46
4.3.4. Har NATO "effective control" over myndighetsutøvelse under Operation-Ocean Shield?	47
4.4. Kan flere tilskrives ansvar for eventuelle konvensjonsbrudd i Adenbukta?	47
4.5. Konklusjon	49
5. KONKLUSJON	50
LITTERATURLISTE	52

1. INNLEDENDE DEL

1.1. Innledning

1.1.1. Piratvirksomhet – en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet

Oppgavens hovedproblemstilling er i hvilke situasjoner konvensjonsstatene kan holdes ansvarlig etter EMK der myndighet utøves overfor pirater i forbindelse med antipirat-operasjonene i Adenbukta.¹

Piratvirksomhet har stått i særlig fokus etter den enorme økningen denne virksomheten har hatt ved kysten av Somalia siden 2008. Økningen blir sett i sammenheng med den sosiale, økonomiske og politiske situasjonen i Somalia.² Rapporter viser at piratvirksomhet når nye høyder i 2011, og av de 352 angrepene som har skjedd på verdensbasis i år (pr. oktober 2011), står somaliske pirater for 56 %.³ Samtidig som ulike antipirat-operasjoner har resultert i at en stor andel angrep stoppes, rapporteres det om en økning i antall angrep. Somaliske pirater har den senere tid også blitt mer sofistikerte og brutale og krever stadig mer løsepenger.⁴ Angrepene gjennomføres i et stadig større geografisk område som nå utgjør 7,2 millioner kvadratkilometer.⁵ I tillegg til å true den maritime sikkerheten for skipstrafikken i området, truer piratvirksomheten også humanitært arbeid i regionen.⁶

Sikkerhetsrådet har vedtatt en rekke resolusjoner som tar sikte på å bekjempe piratvirksomhet. I resolusjonene knytter Sikkerhetsrådet piratvirksomhet ved Afrikas Horn til situasjonen i Somalia, som anses å utgjøre en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet.⁷ Resolusjonene oppfordrer blant annet til at stater utsatt for piratvirksomhet samarbeider om å stoppe angrep,

¹ Med mindre annet er presisert bruker jeg begrepet ”piratvirksomhet” som en samlebetegnelse for handlinger definert i Havrettskonvensjonen som ”piracy” og handlinger ansett som ”armed robbery at sea”. For definisjoner av disse begrepene, se kap.1.2.3. Jeg bruker begrepet ”antipirat-operasjoner” som en samlebetegnelse på de ulike operasjonene som tar sikte på å bekjempe piratvirksomhet i Adenbukta, eksempelvis EUs Operation-Atalanta og NATOs Operation-Ocean Shield

² FN: Generalsekretæren: S/2010/394, pkt.4

³ Se IMB: Mukundan (18/10/2011)

⁴ IMB: Mukundan (18/10/11), IMB: Mukundan: (14/07/11), FN: Generalsekretæren S/2011/360, Annex 1, pkt.2.

⁵ FN: Generalsekretæren: S/2011/360, Annex I, pkt 1

⁶ The Guardian (11/08/2011).

⁷ Eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1816 (2008) forord pkt.12 og Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020 (2011) forord pkt.7

implementerer nasjonale lover som kriminaliserer piratvirksomhet og holder pirater strafferettslig ansvarlig.⁸

EU og NATO er blant de organisasjoner som har organisert antipirat-operasjoner ved østkysten av Afrika. Tiltakene regnes bare som delvis vellykket grunnet manglende vilje og mulighet for straffeforfølgning.⁹ Tross den klare oppfordringen fra Sikkerhetsrådet om at pirater må holdes strafferettslig ansvarlig,¹⁰ rapporteres at 90 % av piratene anholdt i Adenbukta løslates uten straffeforfølgelse.¹¹ Det har blitt hevdet at årsakene til de mange løslatelsene kan være mangel på bevissikring og vilje til å ta imot dem for straffeforfølgning. Arresterende stater ønsker ikke å føre piratene for egne domstoler for å unngå etterfølgende asylproblemstillinger.¹²

Det har også blitt hevdet at spesielt europeiske stater løslater pirater i frykt for å krenke menneskerettslige forpliktelser.¹³ I september 2008 anholdt eksempelvis et dansk marineskip ti pirater ved kysten av Somalia, men løslot dem etter seks dager fordi den danske regjering fryktet at piratene ville risikere tortur og dødsstraff ved retur til Somalia.¹⁴ Den største andelen av pirater som blir straffeforfulgt, er overført til tredjestater i regionen som Somalia (Somaliland og Puntland), Kenya eller Seychellene.¹⁵ Sikkerhetsrådet presiserer stadig at myndighetsutøvelse som pågrepelse, overføring til tredjestater og straffeforfølgning må gjennomføres i samsvar med menneskerettighetene.¹⁶

1.1.2. Hovedproblemstilling og dens avgrensninger

Jeg har valgt å begrense oppgaven til somaliske piraters beskyttelse etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen ("EMK") når europeiske stater utøver myndighet overfor pirater i Adenbukta. Spesielt fokuserer jeg på konvensjonsstatenes ansvar ved arrest og overføring av mistenkte pirater til tredjestater for straffeforfølgning.

⁸ Eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2015 (2011) pkt.5, 6, 9 og 10

⁹ Agarwal (2011) og Nanda (2011) s.177

¹⁰ Eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1976 (2011) forord pkt.15

¹¹ FN: Jack Lang: S/2011/30, pkt.14

¹² Treves (2009) s.408, Geiß & Petrig (2011) s.136

¹³ Congressional Research Service (27/4/2011) s.36, Treves (2009) s.408

¹⁴ Rapport gjenfortalt i Treves (2009) s.408.

¹⁵ UNODC (2011) s.11

¹⁶ Eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1976 (2011) pkt.16 og 20

Avgrensningen til Adenbukta er gjort fordi hovedfokuset de siste årene har vært på piratvirksomhet ved kysten av Somalia. Nyere rapporter fra International Maritime Bureau viser imidlertid at piratvirksomhet er økende også andre steder i verden. Spesielt utpekes Benin ved vestkysten av Afrika som et nytt ”hotspot” for piratvirksomhet.¹⁷ Foruten det som spesielt er bestemt av Sikkerhetsrådet angående situasjonen i Somalia, vil oppgavens problemstillinger trolig også ha betydning for andre antipirat-operasjoner.

EMK er valgt fordi rammen av oppgaven ikke gir rom for en redegjørelse for alle relevante menneskerettslige forpliktelser. Det har også vist seg at europeiske stater vegrer seg for å straffeforfølge pirater for egne domstoler og å overføre pirater til tredjestater som følge av menneskerettslige problemstillinger.¹⁸ Den europeiske menneskerettighetsdomstols (”EMD”) praksis er dessuten relevant for oppgavens problemstillinger.

1.1.3. Metodiske utfordringer

Da oppgavens hovedproblemstilling er piraters vern etter EMK, foretas ikke generelle drøftelser om anvendelsen av konvensjonen eller innholdet i disse rettighetene. I stedet rettes drøftelsene mot problemstillinger som er aktuelle ved den spesielle situasjon av myndighetsutøvelse overfor pirater. EMK artikkel 1 står sentralt, fordi bestemmelsen avgrensner hvilke handlinger konvensjonsstatene kan holdes ansvarlig for.

Saker relatert til maritim piratvirksomhet har foreløpig ikke vært til vurdering for EMD.¹⁹ Et metodisk spørsmål vil være om, og på hvilken måte, avgjørelser fra EMD om grensene for konvensjonsstatenes myndighetsansvar kan få betydning for oppgavens spørsmål.

Domstolen er ikke formelt bundet av å følge tidligere avgjørelser; de har i utgangspunktet ikke bindende prejudikatverdi, jfr. *Goodwin* §74.²⁰ Domstolen uttalte at ”... it is in the interests of legal certainty, foreseeability and equality before the law that it should not depart, without good reason, from precedents laid down in previous cases...”. Likevel at “... [a] failure by the Court to maintain a dynamic and evolutive approach would indeed risk rendering it a bar to reform or improvement”. I de følgende drøftelser vil jeg ha en tilsvarende

¹⁷ IMB: Mukandan (18/10/2011)

¹⁸ Congressional Research Service (2011) s.36

¹⁹ Bodini (2011) s.830

²⁰ EMD: *Goodwin v. UK*: 2002-07-11

tilnærming til EMDs tidligere avgjørelser ved at rekkevidden av relevant praksis drøftes i lys av hvor langt en avgjørelse bør ha betydning for de situasjonene som vurderes.

Den voksende piratvirksomheten har fått oppmerksomhet i juridisk litteratur, men oppmerksomheten har vært rettet inn mot spørsmål om hvilken myndighet som kan utøves overfor pirater, og om tolkning av Havrettskonvensjonen og Sikkerhetsrådets resolusjoner. Noen har drøftet antipirat-operasjonene fra en menneskerettslig vinkel. Denne litteraturen har vært brukt som inspirasjon til systematikk, og i noen tilfeller også som støtte til argumenter.

For alle problemstillingene som drøftes vil vurderingen av hvorvidt ansvar oppstår etter EMK bero på konkrete omstendigheter i saken. Det er slik EMK tolkes av EMD. I oppgaven drøftes spørsmål på generelt grunnlag, og hypotetiske eksempler eller hendelser referert i media brukes som illustrasjon for hvilke tilfeller ansvar kan oppstå etter konvensjonen. Konklusjonene vil dermed bære preg av at det ikke kan konkluderes helt generelt om når ansvar etter konvensjonen oppstår.

1.1.4. Videre fremstilling

Først redegjøres for den internasjonale retten som gir rettslig grunnlag for myndighetsutøvelse overfor pirater. Deretter drøftes hovedproblemstillingen i oppgaven, som jeg har delt inn i tre hovedspørsmål:

I kapittel to drøftes hvilke situasjoner myndighetsutøvelse overfor pirater kan innebære overgrep i strid med EMK. For å besvare dette spørsmålet fokuserer jeg på to situasjoner der spørsmål om piratenes rettigheter kan aktualiseres, nemlig ved langvarige arrester og ved overføring av pirater til tredjestater i regionen.

I kapittel tre drøftes hvilke situasjoner EMK kan få anvendelse der europeiske stater utøver myndighet i Adenbukta. Dette spørsmålet tar for seg konvensjonens ekstraterritoriale anvendelse ved antipirat-operasjonene.

I kapittel fire drøftes hvem som må tilskrives eventuelle krenkelser av konvensjonen der en pirat har vært utsatt for overgrep. Her drøftes om FN, EU, NATO eller den enkelte bidragsstat

kan tilskrives en handling som strider mot EMK, og videre om samme handling overfor en pirat kan tilskrives flere.

1.2. Rettslige grunnlag for myndighetsutøvelse overfor pirater i Adenbukta

1.2.1. Relevante regelverk

Myndighetsutøvelse overfor pirater er regulert i Havrettskonvensjonens ("HRK") artikkel 101-107 og 110. Disse er regnet å kodifisere folkerettslig sedvanerett.²¹ I tillegg har Sikkerhetsrådet vedtatt en rekke resolusjoner som tar sikte på bekjempelsen av piratvirksomhet, men resolusjonene presiserer at det er Havrettskonvensjonen som "... sets out the legal framework applicable to combating piracy and armed robbery at sea...".²²

I det følgende avsnittet vil jeg gjennomgå den internasjonale retten som gir rettslig grunnlag for myndighetsutøvelse overfor pirater i Adenbukta. Først redegjøres det for hvilken myndighet som kan utøves overfor piratene, herunder rettslige grunnlag for håndhevelsesmyndighet og for overføring og straffeforfølgelse av pirater. Videre redegjøres for hvem slik myndighet kan utøves overfor, herunder definisjon av "piracy" og "armed robbery at sea". Dette avsnittet gir ikke direkte svar på hovedproblemstillingen, men redegjørelsen er likevel hensiktsmessig for å plassere de menneskerettslige spørsmålene i sin rette kontekst.

1.2.2. Hvilken myndighet kan utøves overfor pirater i Adenbukta?

Håndhevelsesmyndighet:

Utgangspunktet er at suverenitetsprinsippet setter en begrensning for hvilken myndighet en stat kan utøve utenfor eget territorium. Som en forlengelse av dette prinsippet følger flaggstatsprinsippet, som innebærer at flaggstaten har eksklusiv jurisdiksjon over skip som bærer dets flagg, jfr. Havrettskonvensjonens artikkel 92(1). Dermed kan en stat i utgangspunktet ikke stoppe, borde eller arrestere personer ombord i et utenlandsk skip – heller ikke skip som brukes av pirater.

²¹ Se eksempelvis Treves (2009) s.401

²² Se eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020 (2011) forord pkt.7

Havrettskonvensjonens artikkel 110 og 105 etablerer imidlertid et unntak av betydning: Visitasjonsretten i HRK artikkel 110, tillater ”boarding” av skip der det foreligger rimelig grunn for mistanke om at skipet er et piratskip, jfr. art.110(a). I dette ligger også implisitt en myndighet til å stoppe skipet.²³ Ved videre mistanke om piratvirksomhet kan skipet undersøkes, jfr. artikkel 110(2). I kraft av myndigheten til å stoppe, borde og undersøke et skip kan det argumenteres for at en viss grad av tvangsmakt er tillatt, fordi slik håndhevelsesmyndighet ellers ikke praktisk kan gjennomføres dersom de mistenkte piratene skulle yte motstand.²⁴

Havrettskonvensjonens artikkel 105 gir dessuten hjemmel for enhver stat til å anholde piratskip, arrestere pirater, beslaglegge gjenstander og avgjøre straff. Folkeretten gir med dette også mulighet til å bestemme straffesanksjoner for pirater.

Sikkerhetsrådsresolusjonene angående piratvirksomhet ved kysten av Somalia anmoder generelt til deltakelse i arbeidet for å bekjempe piratvirksomhet. Det oppfordres til å stoppe angrep og til å sørge for at pirater holdes strafferettslig ansvarlig.²⁵ Dermed må Sikkerhetsrådsresolusjonene regnes som oppfordringer; de gir i seg selv ikke grunnlag for å utøve myndighet ut over det som fremkommer av HRK artikkel 105 og 110 vedrørende bekjempelse av piratvirksomhet *på det åpne hav*.²⁶

For myndighetsutøvelse *innenfor Somalias sjøterritorium* har Sikkerhetsrådet vedtatt at stater eller organisasjoner kan “undertake all necessary measures that are appropriate in Somalia, for the purpose of suppressing acts of piracy and armed robbery at sea”.²⁷ Slik myndighetsutøvelse må skje “pursuant to the request of the TFG”. Etter dette kan tilsvarende myndighet som fremkommer av HRK også utøves innenfor Somalias territoriale havområder. Kravet om at slik myndighetsutøvelse må skje etter forespørsel fra Somalias overgangsregjering, Transnational Federal Government (TFG), innebærer rent faktisk at Sikkerhetsrådet ikke har utvidet adgangen for statenes myndighetsutøvelse.

²³ Geiß & Petrig (2011) s.57

²⁴ Se Treves (2009) s.412-414

²⁵ Eksempelvis Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2015 (2011) pkt.7

²⁶ Se også Guilfoyle (2010) s.147-148

²⁷ Først i Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1816 (2008) pkt.6, og videreført i etterfølgende resolusjoner, senest i Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020 (2011) pkt.9.

Sikkerhetsrådsresolusjonene har imidlertid flere nyttige funksjoner. For det første gjør de det politisk lettere for stater som bidrar i antipirat-operasjonene å utøve ekstraterritoriell myndighet. For det andre vil Sikkerhetsrådets vedtak om at myndighet kan utøves innenfor Somalias sjøterritorier gjøre det lettere for stater som ikke formelt har anerkjent TFG til å utøve myndighet når det foreligger vedtak fra Sikkerhetsrådet.²⁸ For det tredje unngår en spørsmål om grensen til Somalias territorialfarvann, som er omstridt fordi Somalia hevder at dette rekker lengre enn HRKs 12nm grense.²⁹

Sikkerhetsrådsresolusjonenes rettslige betydning drøftes mer utfyllende i kapittel fire.

Myndighet til å overføre pirater til tredjestater og til å straffeforfølge pirater:

Overføring av pirater til en tredjestat skjer oftest ved uformelle avtaler mellom arresterende stat og den stat som sier seg villig til å ta imot piraten.³⁰

Piratvirksomhet er ikke straffbart etter HRK artikkel 101.³¹ Bestemmelsen inneholder ikke et eksplisitt forbud mot piratvirksomhet, og det konstateres ingen straffetrussel.³² Enhver stat har riktignok universell jurisdiksjon over pirater,³³ og straffeforfølgning kan foretas av enhver stat, uavhengig av hvor piratangrepet forekommer, nasjonaliteten til piratene, personene som er offer for piratangrep eller hvilket flagg piratskipet bærer. Uavhengig av universalitet må en etter legalitetsprinsippet i alle tilfeller ha en norm som definerer en gitt handling som straffbar, med påfølgende straffetrussel. Dermed er myndighet til å straffeforfølge pirater avhengig av nasjonal lovgivning.

²⁸ Se Guilfoyle (2010) s.147

²⁹ HRK art.3. Se Treves (2009) s.407

³⁰ Se også f.eks EU-Kenya avtalen

³¹ For definisjon av piratvirksomhet, se kap.1.3.3.

³² Se Geiß & Petrig (2011) s.140-141

³³ Se eksempelvis ICJ: *Case Concerning the Arrest Warrant*: "international law knows only one true case of universal jurisdiction: piracy". Se Geiß & Petrig (2011) s.143.

1.2.3. Mot hvem kan myndigheten utøves?

Havrettskonvensjonens artikkel 101 definerer piratvirksomhet ("piracy") som "any illegal acts of violence or detention, or any act of depredation", som er begått for "private ends" av besetning ombord "a private ship", jfr.101(a), og begått mot "another ship... or against persons or property on board such a ship", jfr.101(a), (i) og (ii). For at slik handling skal falle inn under definisjonen av piratvirksomhet, må den også ha forekommet "on the high seas", jfr.101(a)(i).

Det vil for oppgavens formål være tilstrekkelig å understreke at for at en handling skal anses som piratvirksomhet etter Havrettskonvensjonen, må den forekomme på internasjonalt farvann.³⁴ Ugjerninger som tilsvarende "piracy", men begått innenfor et lands sjøterritorium, faller utenfor den myndighet som kan utøves etter Havrettskonvensjonen. I resolusjonene sidestiller Sikkerhetsrådet alltid "piracy" med "armed robbery at sea" ("væpnet ran på havet"). Væpnet ran på havet er ikke definert i de regelverk som angår piratvirksomhet. Uttrykket er brukt av International Maritime Organization og International Maritime Bureau, som benytter terminologien om handlinger tilsvarende piratvirksomhet, men som faller utenfor definisjonen i HRK artikkel 101.³⁵ Som nevnt har Sikkerhetsrådet vedtatt at tilsvarende myndighet som fremkommer av Havrettskonvensjonen også kan utøves innenfor Somalias territorialfarvann.³⁶ Dermed kan den myndigheten som kan utøves overfor pirater også utøves overfor væpnede ranere på havet (innenfor Somalias sjøterritorium).

³⁴ For en mer utførlig drøftelse av definisjonen av "piracy", se Geiß & Petrig (2011) s.59-66

³⁵ Se ICC International Maritime Bureau (2009) s.3

³⁶ Se fn.27

2. SITUASJONER DER MYNDIGHETSUTØVELSE OVERFOR PIRATER KAN INNEBÆRE OVERGREP I STRID MED EMK

2.1. Innledning

I det følgende kapittelet drøftes situasjoner ved myndighetsutøvelse overfor pirater hvor spørsmål om krenkelse av enkelte rettigheter kan oppstå. Først drøftes situasjoner hvor pirater arresteres og holdes langvarig arrestert. Deretter vurderes om overføring av mistenkte pirater til en tredjestat i regionen kan innebære krenkelser av konvensjonen. Også andre rettigheter kan også stå på spill, eksempelvis i forbindelse med overvåkning (EMK art.8), bruk av dødelig makt (EMK art.2) og konfiskering av eiendom (EMK P1art.1), men av hensyn til oppgavens rammer har jeg valgt å fokusere på de to førstnevnte situasjoner.

2.2. Langvarig arrest av pirater, EMK artikkel 5(3)

2.2.1. Situasjoner der ansvar etter EMK artikkel 5(3) kan aktualiseres

I et typisk eksempel arresteres antatte pirater i internasjonalt farvann av et europeisk marinefartøy. For at piratene skal kunne holdes strafferettslig ansvarlig må arresterende myndighet først beslutte hvor slik straffeforfølgning skal gjennomføres. Selv om det er inngått en rekke avtaler med stater i regionen som gir en plattform for overføring av mistenkte pirater, må enhver overføring forhandles politisk.³⁷ Når avtale om overføring er inngått, eksempelvis med Kenya, Somalia eller Seychellene, må de arresterte piratene fraktes til det landet som har godtatt overføring. Etersom arrest av pirater ofte skjer i internasjonalt farvann, kan denne reisen ta opptil flere dager. Dermed er det stor sannsynlighet for at arresterte pirater holdes lengre enn det som er vanlig ved ordinære arrester. I 2009 ble det eksempelvis rapportert at den russiske marinen holdt 29 mistenkte pirater arrestert i tre uker, påventende beslutning om piratene skulle straffeforfølges i Russland.³⁸

³⁷ F.eks EU-Kenya, EU-Seychellene og EU-Djibouti. Se Geiß & Petrig (2011) s.123

³⁸ BBC (21.05.2009)

2.2.2. Kravet til “straks” å bli fremstilt for en juridisk embetsmann

Etter EMK artikkel 5(3) kreves at enhver som blir pågrepet i samsvar med artikkel 5(1)c, ”... straks [skal] bli stilt for en... embetsmann som ved lov er bemyndiget til å utøve domsmyndighet...”. Spørsmålet er hva som kreves etter ”straks”-kravet når pirater arresteres i internasjonalt farvann.

Ordlyden i EMK artikkel 5(3) presiserer ikke den maksimale lengden for perioden ”straks”. Den europeiske menneskerettighetsdomstol har imidlertid tolket kravet strengt, og eksempelvis funnet at en periode på fire dager og seks timer uten å bli fremstilt for en dommer ble ansett som en krenkelse av artikkel 5(3), selv i den spesielle konteksten av etterforskning av terrorvirksomhet, jfr. *Brogan and Others* §62.³⁹ Domstolen har videre uttalt at utgangspunktet for fristen er at arrest ikke skal overskride fire dager, jfr. *McKay* §47.⁴⁰

Eksempelet innledningsvis viser imidlertid at det kan være vanskelig å opprettholde fire dagers-kravet ved arrest av pirater.⁴¹ Domstolen har i *Rigopoulos* og *Medvedyev* godtatt at “straks”-kravet i EMK artikkel 5(3) kan utvides til den tid det faktisk tar å frakte arresterte personer til arresterende stats landterritorium.⁴² I begge sakene var det ikke er praktisk mulig å få personer arrestert i internasjonalt farvann fremstilt for en juridisk embetsmann på et tidligere tidspunkt.

Besetningen ombord ble i begge tilfeller arrestert for mistanke om narkotikavirksomhet av henholdsvis spanske og franske marineskip, deretter fraktet til arresterende stats territorium, og senere straffeforfulgt. Reisen til hjemstaten tok henholdsvis 16 og 13 dager.⁴³ Domstolen uttalte i *Rigopoulos* at perioden for arresten i prinsippet var uforenelig med ”straks”-kravet.⁴⁴ Ifølge Domstolen måtte kriteriet tolkes strengt, og at det gir lite rom for fleksibilitet.⁴⁵ Imidlertid kunne ”exceptional circumstances” rettferdiggjøre slik langvarig arrest.⁴⁶ Domstolen vektla behovet for å kunne foreta arrester i internasjonalt farvann i kampen mot narkotikasmugling. Det var ikke noe som tilsa at reisen til Spania eller Frankrike hadde tatt

³⁹ EMD: *Brogan and Others v. UK*: 1988-11-29

⁴⁰ EMD: *McKay v. UK*: 2006-10-03

⁴¹ Jfr. kap.2.2.1.

⁴² EMD: *Rigopoulos v. Spain*: 1999-01-12 og EMD: *Medvedyev v. France*: 2010-03-29

⁴³ *Rigopoulos* ”Circumstances of the case” §9, *Medvedyev* §13 og §18

⁴⁴ *Rigopoulos* “the law” §11

⁴⁵ *Rigopoulos* ”the law” §11, *Medvedyev* §121

⁴⁶ *Rigopoulos* ”the law” §8, *Medvedyev* §§130-131, med henvisning til *Rigopoulos*

lengre tid enn nødvendig.⁴⁷ Dermed fant Domstolen i begge sakene at det forelå ”exceptional circumstances” for at ”straks”-kravet i EMK artikkel 5(3) var tilfredsstillt, tross langvarig arrest.⁴⁸

2.2.3. ”Straks”-kravet anvendt ved arrest av mistenkte pirater

Da det også ved arrest av mistenkte pirater kan ta noe tid før det er praktisk mulig å fremstille piratene fysisk for en juridisk embetsmann, kan det argumenteres for at det også i slike tilfeller vil foreligge ”exceptional circumstances”. Også i forhold til piratvirksomhet er det et sterkt behov for å kunne foreta arrest i internasjonalt farvann, deretter gjennomføre forhandlinger med en stat om overføring av piratene, og også frakte piratene til denne stat uten at dette vil innebære krenkelse av konvensjonen.⁴⁹

Likevel er fortsatt utgangspunktet at ”straks”-kravet skal tolkes strengt, og ikke gi rom for mye fleksibilitet. Etter min mening kan ikke de to avgjørelsene tolkes slik at en arrest i internasjonalt farvann automatisk innebærer at det gjøres unntak for det strenge ”straks”-kravet, og hvert tilfelle må derfor vurderes konkret.⁵⁰ Et viktig hensyn er at en langvarig arrest der en person sendes til en fremmed stat, gjerne langt fra den arresterte persons hjemland, kan innebære en større inngripen enn en ordinær arrest. Derfor bør unntaket etablert i *Rigopoulos* og *Medvedyev* behandles med forsiktighet, og utgangspunktet må være at arresterende stat tar de forhåndsregler som er mulige for å opprettholde ”straks”-kravet i EMK artikkel 5(3).

I *Medvedyev* uttalte Domstolen at den ikke anså det som EMDs oppgave å vurdere om de arresterte personene kunne fraktes på en raskere måte.⁵¹ Det var imidlertid dette som var essensen i mindretallet på åtte dommere, som mente at Domstolen måtte foreta en mer helhetlig vurdering av hva arresterende stat har gjort for å opprettholde ”straks”-kravet. Mindretallet skilte faktum fra *Rigopolous* fordi spanske myndigheter hadde hatt mer juridisk oppsyn med arresten enn det de franske myndighetene hadde hatt i *Medvedyev*.⁵² Dessuten hadde ikke de franske myndighetene utforsket alternative muligheter for straks å fremstille de

⁴⁷ *Rigopoulos* ”the law” §12, *Medvedyev* §131

⁴⁸ *Rigopoulos* ”the law” §12, *Medvedyev* §131

⁴⁹ Se Bodini (2011) som argumenterer i denne retning, s.833

⁵⁰ Se også Treves (2009) s.409

⁵¹ *Medvedyev* §131

⁵² *Medvedyev*, Joint partly dissenting opinion of judges Tulkens, Bonello, Zupančić, Fura, Spielmann, Tsotsoria, Power and Poalelungi, §5

arresterte for en dommer.⁵³ Alternative løsninger kunne eksempelvis være å ha en juridisk embetsmann ombord i marinefartøyet.⁵⁴ Eventuelt kunne de arresterte personene ha blitt fraktet med det franske marinefartøyet, og således forkortet reisen betydelig i tid.⁵⁵ Mindretallet godtok dermed ikke unntak fra den strenge praksisen angående art.5(3).⁵⁶

På bakgrunn av dette må europeiske stater som arresterer mistenkte pirater vareta ”straks”-kravet så godt som mulig. I motsetning til *Rigopoulos* og *Medvedyev*, der henholdsvis det spanske og det franske skipet var sendt ut på enkeltoppdrag for å stanse ett skip i sin narkotikavirksomhet, skjer arrest av pirater som en del av større og mer planlagte operasjoner, med stor grad av tilstedeværelse av militært personell. Uten at dette går ut over effektiviteten til operasjonene, kan en eksempelvis ha tilgjengelig juridiske embetsmenn som kan vurdere lovligheten av arrester. Italia har eksempelvis fremstilt arresterte pirater for en juridisk embetsmann via videokonferanse.⁵⁷ Ombord i de nederlandske skip er det etterforskningsdommere.⁵⁸ Det er ikke noe som tyder på at de italienske eller nederlandske utsendingene er mindre effektive enn eksempelvis England som ikke har slike juridiske embetsmenn tilgjengelig.⁵⁹ Med dette er det ikke ”unrealistic”⁶⁰ å kreve at statene som deltar i antipirat-operasjonene i Adenbukta iverksetter tiltak som gjør arrest av piratene forenelig med ”straks”-kravet i EMK artikkel.5(3).

2.2.4. Konklusjon

Ettersom flertallet i *Medvedyev* ikke vurderte alternative løsninger som kunne gjennomføres for å korte ned perioden før de arresterte personene ble fremstilt for en dommer, er det tvilsomt om EMD ville vektlagt argumentene ovenfor i forhold til arrest av pirater. Vurderingen av om ”straks”-kravet er opprettholdt må imidlertid i alle tilfeller vurderes konkret. Karakteren av antipirat-operasjonene kan tilsi at det kan kreves at tiltak iverksettes for å opprettholde ”straks”-kravet, eksempelvis ved å ha juridiske embetsmenn tilgjengelig.

⁵³ *Id.* §8

⁵⁴ *Id.* §8

⁵⁵ *Id.* §9

⁵⁶ *Id.* §11

⁵⁷ Guilfoyle (2010) s.164

⁵⁸ Geiß og Petrig (2011) s.216

⁵⁹ *Id.*s.216

⁶⁰ Se Domstolens argumentasjon i *Rigopoulos* “the law” §12

Slike juridiske embetsmenn må være ”bemyndiget til å utøve domsmyndighet”, jfr. EMD artikkel 5(3).

Videre må det være arresterende stats ansvar å fatte beslutninger om hva som skal gjøres med arresterte pirater uten ugrunnet opphold. Forutsatt at de mistenkte piratene ikke ble fremstilt for en juridisk embetsmann i hele perioden da den russiske marinen holdt pirater i tre uker påventende beslutning om de skulle fraktes til Russland, er det tvilsomt om dette kan konstateres som “exceptional circumstances”. Dersom årsaken til en langvarig arrest av pirater er at arresterende myndighet bruker unødig lang tid på å fatte en politisk beslutning, vil dette trolig stride mot kravet til “straks” å fremstille arresterte personer for en juridisk embetsmann.

2.3. Lovligheten ved overføring av pirater til tredjestater i regionen

2.3.1. Prinsippet om at konvensjonsstater kan holdes ansvarlig ved overføring av personer hvor det er risiko for overgrep

I de tilfeller der en europeisk stat beslutter at arresterte pirater skal overføres til en regionstat for straffeforfølgelse, oppstår spørsmålet om hvilke plikter denne staten har i å sikre at krenkelser av konvensjonen ikke skjer i den staten de arresterte piratene sendes til.

Etter EMD-praksis kan overføring av personer til en tredjestat innebære en krenkelse av konvensjonen der ”... substantial grounds have been shown for believing that the person in question, if expelled, would face a real risk of being [tortured or inhumanely or degradingly treated or punished]”, jfr. *Soering* §91 og *Chahal* §74.⁶¹

For EMK gjelder prinsippet uavhengig av om det gjelder en utvisning, utlevering eller den mindre formelle formen for overføring fra en jurisdiksjon til en annen, som er mest aktuell ved arrestert av pirater (”transfer”, heretter ”overføring”),⁶² og uavhengig av hvilken status personen har (som flyktning eller ikke).⁶³ Avgjørende er at idet en person er innenfor en

⁶¹ EMD: *Soering v. UK*: 1989-07-07, EMD: *Chahal v. UK*: 1996-11-15

⁶² For betydningen kategoriene, se Guilfoyle (2010) s.161

⁶³ Goodwin-Gill (2011) s.444

konvensjonsstats "myndighetsområde" etter EMK artikkel 1, vil overføringer der det er risiko for overgrep i strid med EMK innebære en krenkelse av konvensjonen.⁶⁴

Vurderingen av om det foreligger en reell risiko for overgrep beror på *påregnelige* konsekvenser ved å sende personen til mottakerlandet. Avgjørende er den generelle situasjonen i landet, samt den individuelle risiko for overgrep, jfr. *Saadi* §130.⁶⁵ For vurderingen av den generelle situasjonen i landet har Domstolen hovedsakelig vektlagt nyere rapporter fra ulike menneskerettighetsorganisasjoner, jfr. *Saadi* §131.

2.3.2. Diplomatiske garantier

Det kan nevnes at det eksempelvis under EUs Operation-Atalanta forsøkes å sikre piratene mot overgrep. Etter Council Joint Action Operation Atalanta artikkel 12(2) kreves at ingen overføring kan forekomme "... unless the conditions for the transfer have been agreed with that third State in a manner consistent with relevant international law, notably international law of human rights in order to guarantee in particular that no one shall be subjected to the death penalty, to torture or to any cruel, inhuman or degrading treatment". Videre følger det av EU-Kenya avtalen at overførte pirater skal behandles humant, ha rett til straks å bli fremstilt for en dommer, og gis visse rettigheter til rettferdig rettergang.⁶⁶

Ifølge EMD er imidlertid diplomatiske garantier ikke alene tilstrekkelig for å sikre overførte personer mot overgrep ved overføring til stater der det stadig rapporteres om at tortur forekommer, jfr. eksempelvis *Chahal* §105 og *Saadi* §148. Verdien av slik diplomatisk garanti vil bero på både den generelle rettstilstanden i landet, og hvilke tiltak den enkelte stat iverksetter for å sikre at garantien er reell.

⁶⁴ Se Guilfoyle (2010) s.161. Se også oppgavens kap.3

⁶⁵ EMD: *Saadi v. Italy*: 2008-02-28

⁶⁶ EU-Kenya art.3

2.3.3. Effektivt rettsmiddel

Som en forlengelse av prinsippet om at overføringer til tredjestater kan innebære en krenkelse av konvensjonen, har en person som en stat vil overføre rett på å i forkant få prøve overføringen.⁶⁷ Etter EMK artikkel 13 skal “[e]nhver hvis rettigheter og friheter fastlagt i denne konvensjon blir krenket, ... ha en effektiv prøvningsrett ved en nasjonal myndighet...”.

Domstolen har uttalt at ”[g]iven the irreversible nature of the harm that might occur if the risk of ill-treatment materialised..., the notion of an effective remedy under Article 13 requires independent scrutiny of the claim that there exist substantial grounds for fearing a real risk of treatment contrary to Article 3... Such scrutiny need not be provided by judicial authority but, if it is not, the powers and guarantees which it affords are relevant in determining whether the remedy... is effective”, jfr. *Chahal* §§151-152.

Med dette vil også arresterte pirater som besluttet overført til tredjestater i regionen ha rett på å prøve lovligheten ved overføringen. Det er uklart om de europeiske statene som deltar i antipirat-operasjonene har en prosess for å sikre slik prøvingsrett.⁶⁸ Italia har som nevnt operert med at juridiske embetsmenn kontaktes via videooverføring, mens Nederlandske marinefartøy har etterforskningsdommere ombord. England har ingen ordning med juridiske embetsmenn ombord i sine skip.⁶⁹ Avgjørende om eksempelvis Italias og Nederlands praksis tilfredsstillt kravet i EMK artikkel 13 vil være hvilken myndighet slike juridiske embetsmenn eller etterforskningsdommere har, herunder om de har myndighet til å stanse overføringen, jfr. den nevnte uttalelsen i *Chahal*.

⁶⁷ Satterthwaite (2010) s.28

⁶⁸ Guilfoyle (2010) s.168

⁶⁹ Geiß & Petrig (2011) s.216

2.3.4. Kan overføring av mistenkte pirater til Kenya eller Somalia innebære en krenkelse av EMK artikkel 3?

Det følger av EMK artikkel 3 at "[i]ngen må bli utsatt for tortur eller for umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff". Det ligger utenfor oppgavens ramme å redegjøre for det generelle innholdet i artikkelen, men generelt kan det sies at den eventuelle krenkelsen må nå en viss terskel for at ansvar pålegges den stat som foretar overføringen, jfr. eksempelvis *Saadi* §134 og *Ahorugeze* §87.⁷⁰

Overføringer til Kenya:

I sin rapport om Kenya, uttalte Torturkomiteen at selv om arbeid gjøres for å forbedre situasjonen, var den bekymret over "... the numerous and consistent allegations of widespread use of torture and ill-treatment of suspects in police custody..." og mangel på "... appropriate legal safeguards, including the right to access a lawyer, an independent medical examination and the right to contact family members...".⁷¹ Videre uttalte den at "[t]he Committee is concerned about the dire conditions of detention in Kenyan prisons, particularly the overcrowding, lack of appropriate health services and high levels of violence inside the prisons..."⁷²

Imidlertid har ulike FN organer bidratt med forsøk på å forbedre forholdene i Kenyanske fengsler.⁷³ Piratene som overføres skal i utgangspunktet være under internasjonal observasjon. Dersom det kan vises til at pirater stilles bedre enn de innsatte som rapportene referert ovenfor gjaldt, vil garantiene fra den kenyanske regjering sammen med kontroll av at garantiene etterleves, trolig tilfredsstillende pliktene som overførende stat har etter EMK artikkel 3. Dette imidlertid sett bort fra eventuelle individuelle forhold som skulle tilsi at en pirat risikerer overgrep ved overføring til Kenya.

⁷⁰ EMD: *Ahorugeze v. Sweeden*: 2011-10-27

⁷¹ FN, CAT: (9/1/2009) pkt.13

⁷² *Id.* pkt.15

⁷³ FN: Generalsekretæren: S/2010/556, pkt.50

Overføringer til Somalia:

Om Somalia har Generalsekretæren uttalt at "... [p]rison officers lack proper training in human rights, rehabilitation and reintegration, and relevant international standards for the treatment of offenders...".⁷⁴ Videre rapporteres også at flere fengsler, også fengsler hvor pirater overført fra utenlandske marinestyrker, mangler grunnleggende medisinske fasiliteter, vann og sanitære forhold.⁷⁵

Imidlertid gjøres også mye arbeid for å forbedre fengslene i Somalia, og det bygges også nye fengsler i regi av ulike FN-organer.⁷⁶ Generalsekretæren har eksempelvis uttalt at Hargeysa fengselet i Somaliland, som er ett av fengslene bygget i regi av UNDP, og som holder dømte pirater, møter internasjonale standarder.⁷⁷ I *Ahorgugeze* fant Domstolen at utvisning av klageren til Rwanda ikke innebar krenkelse av EMK artikkel 3 fordi de spesifikke fengslene som klageren skulle holdes i nådde opp til internasjonale standarder. Dersom en pirat blir overført til Somalia, og det tilstrekkelig garanteres for at piraten skal holdes for eksempel i Hargeysa fengselet, vil dermed den generelle risiko for overgrep ikke tilsi at overføringen strider mot EMK artikkel 3.

Per i dag når imidlertid flere av fengslene i Somalia ikke opp til internasjonale standarder. Der det ikke garanteres at en pirat skal holdes i de fengslene som er ansett å møte internasjonale standarder, kan dermed den generelle tilstanden i Somaliske fengsler tilsi at en slik overføring vil stride mot EMK artikkel 3.

⁷⁴ FN: Generalsekretæren: S/2011/277, pkt.82

⁷⁵ *Id.* pkt.30

⁷⁶ FN: Generalsekretæren: S/2010/556, pkt.54

⁷⁷ FN: Generalsekretæren: S/2011/277, pkt.22

2.3.5. Kan overføring av mistenkte pirater til Kenya eller Somalia innebære en krenkelse av EMK artikkel 6?

Etter EMK artikkel 6 har ”... enhver rett til en rettferdig og offentlig rettergang...”. Domstolen har foreløpig ikke funnet at en utlevering eller utvisning krenker EMK artikkel 6.⁷⁸ Domstolen har uttalt at ansvar kan etableres der det foreligger en risiko for ”a flagrant denial of a fair trial” i tredjestaten, jfr. *Soering* §113 og *Ahorugeze* §113. Ifølge EMD er “a flagrant denial of a fair trial” synonymt med ”...a trial which is manifestly contrary to the provisions of Article 6 or the principles embodied therein...”, det vil si krenkelser som er ”...so fundamental as to amount to a nullification, or destruction of the very essence, of the right guaranteed by that Article...”, jfr. *Ahorugeze* §§114-115. Dermed setter EMD en svært høy terskel for at ansvar etter EMK artikkel 6 kan oppstå ved overføring til en tredjestat.

Overføringer til Kenya:

Den kenyanske grunnloven gir en rekke rettigheter til rettferdig rettergang,⁷⁹ og slike rettigheter forsøkes sikret gjennom EU-Kenya avtalen.⁸⁰ Rapporter om Kenya har imidlertid vist til strukturelle problemer i deres rettssystem.⁸¹ FNs Torturkomité rapporterte i 2009 om mangel på integritet, effektivitet og gjennomsiktighet, og at til tross for forsøk på å forbedre rettssystemet, er det et stadig behov for endringer.⁸² Kenya har seks dommere og seks påtaleadvokater spesialisert på piratsaker, og disse har fått opplæring av UNODC.⁸³

Den høye terskelen som skal til for at overførende stat krenker sine forpliktelser etter artikkel 6, tilsier at det er tvilsomt om overføring av mistenkte pirater til Kenya vil stride mot retten til rettferdig rettergang. De strukturelle problemene i det kenyanske rettssystemet ser ikke ut til å innebære en ”nullification” av rettighetene i artikkel 6. Ved hjelp av opplæring og internasjonale observatører økes rettssikkerheten stadig for pirater som straffeforfølges i Kenya. De mistenkte piratene representeres som regel av lokale advokater, får tilgang til tolk og internasjonale observatører er ofte til stede.⁸⁴

⁷⁸ *Ahorugeze* §115 (offentliggjort oktober 2011)

⁷⁹ Referert i Geiß og Petrig (2011) fn.736

⁸⁰ EU-Kenya art.3

⁸¹ Se også Geiß & Petrig (2011) s.174

⁸² FN: CAT (19/1/2009), pkt.9

⁸³ FN: Generalsekretæren: S/2011/360, Annex V pkt.3

⁸⁴ Guilfoyle (2010) s.166-167

Overføringer til Somalia:

I Somalia rapporteres det om at færre enn ti prosent av dommerne og påtaleadvokatene har noen form for formell juridisk utdanning. Generalsekretæren har uttalt at flertallet av Somalias dommere har begrenset forståelse for straffelovene og straffeprosess, og at svært få dommere er egnet til å vurdere alvorlige straffesaker, inkludert piratsaker.⁸⁵ Videre meddeler Generalsekretæren at det er få utdannede forsvarsadvokater i Somalia, spesielt i Puntlandregionen. Dette har ført til at de fleste tiltalte pirater i regionen ikke har blitt representert av advokater.⁸⁶

Generalsekretæren beregner at programmene som er satt i gang i Somaliland og Puntland vil medføre at piratsakene i regionene når opp til internasjonale standarder om tre år.⁸⁷ Til tross for denne forbedringen, kan det konkluderes med at rettssystemet i Somalia per i dag ikke møter internasjonale standarder. Gitt at en pirat overført til Somalia eksempelvis dømmes av en dommer uten grunnleggende forståelse av straffelovene og straffeprosess, vil dette trolig kunne sies å innebære en "nullification" av rettighetene i EMK artikkel 6. Med dette vil den generelle risikoen for "a flagrant denial" av art 6-rettigheter trolig nå opp til den høye terskelen for at overføring til Somalia kan innebære krenkelse av retten til rettfærdig rettergang.

2.3.6. Konklusjon

Som nevnt må lovligheten ved overføring av en mistenkt pirat også vurderes etter den individuelle risiko for at piraten kan utsettes for overgrep i staten han sendes til. Enkelte pirater som sendes til Kenya og Somalia holdes i fengsler, og dømmes av domstoler, som møter internasjonale standarder. Slike overføringer vil trolig ikke krenke EMK. Imidlertid viser de ulike rapportene referert i de foregående avsnitt at den generelle tilstanden, spesielt i Somalia, kan tilsi at enkelte overføringer kan innebære krenkelser av konvensjonen. Dermed kan det kreves ytterligere oppsyn med at piratene ikke utsettes for overgrep. I alle tilfeller bør arresterende stat sørge for at den subsidiære retten til effektivt rettsmiddel overholdes ved slike overføringer.

⁸⁵ FN: Generalsekretæren: S/2011/360, pkt.17

⁸⁶ *Id.* pkt.20

⁸⁷ *Id.* pkt.38

3. EKSTRATERRITORIELL ANVENDELSE AV EMK VED MYNDIGHETSUTØVELSE OVERFOR PIRATER

3.1. Innledning

Problemstillingen er hvorvidt EMK får ekstraterritoriell anvendelse der europeiske stater utøver myndighet overfor pirater i Adenbukta. Etter EMK artikkel 1 er konvensjonsstatene pliktet til å "... sikre enhver innen sitt myndighetsområde de rettigheter og friheter som er fastlagt i del I i denne konvensjon". Spørsmålet er om myndighetsutøvelsen overfor en pirat anses å gjelde "innen [handlende stats] myndighetsområde" ("within their jurisdiction") i konvensjonens forstand.

Ifølge EMD er det klare utgangspunktet for forståelsen av "innen [handlende stats] myndighetsområde" at konvensjonen er territorielt avgrenset, jfr. eksempelvis *Bankovic* §§59-67.⁸⁸ Domstolen har imidlertid funnet at handlinger utøvet utenfor en konvensjonsstats eget territorium kan etablere ansvar etter EMK artikkel 1 i "exceptional circumstances", jfr. eksempelvis *Bankovic* §67 og §71 og *Al-Skeini* §131.⁸⁹

Domstolen har anvendt to ulike tester for å fastslå om det foreligger "exceptional circumstances" som kan medføre ekstraterritoriell anvendelse av konvensjonen; der en stat utøver "effective control of an area outside its national territory", og der en stats personell utøver "control and authority over an individual", jfr. *Al-Skeini* i henholdsvis §§ 138-140 og §§136-137. EMD skiller ikke klart mellom de to testene.

I de følgende avsnitt drøftes om europeiske stater som deltar i antipirat-operasjonene i Adenbukta kan sies å utøve "effective control of an area" i Adenbukta, eller "control and authority over an individual" overfor en pirat, slik at handlinger utøvet i Adenbukta er "innen [denne stats] myndighetsområde" etter EMK artikkel 1. De to testene drøftes for seg, selv om det avgjørende trolig vil være den helhetlige kontroll utøvet overfor den enkelte pirat og over det aktuelle piratskipet eller området i Adenbukta.

⁸⁸ EMD: *Bankovic and Others v. Belgium and Others*: 2001-12-12

⁸⁹ EMD: *Al-Skeini v. UK*: 2011-07-07

3.2. Effektiv kontroll over område

3.2.1. “Effective control of an area”-testen

Testen anses å ha sitt grunnlag i *Loizidou*, der Domstolen uttalte at “[b]earing in mind the object and purpose of the Convention, the responsibility of a Contracting Party may also arise when as a consequence of military action... it exercises effective control of an area outside its national territory”, jfr. §62.⁹⁰ I *Bankovic* ga Domstolen uttrykk for en restriktiv tolkning av EMK artikkel 1. Saken gjaldt et flyangrep mot TV- og radiostasjoner i Beograd utført av NATO der flere sivile ble drept, jfr.§§9-11. Domstolen fant at det ikke forelå ”exceptional circumstances” slik at konvensjonen kunne få ekstraterritoriell anvendelse. Dette fordi konvensjonen ”... was not designed to be applied throughout the world...”. Videre at konvensjonens rettigheter ikke kunne bli ”divided and tailored” slik at enhver som påvirkes av en konvensjonsstats handlinger faller inn under denne stats effektive kontroll, jfr.§80 og §75. Selv om Domstolen ikke eksplisitt har avvist *Bankovic* i etterfølgende avgjørelser, har den imidlertid hatt en bredere forståelse av EMK artikkel 1 enn det den ga uttrykk for i *Bankovic*. Dette illustreres nærmere nedenfor.

3.2.2. Hva er et område?

Vurderingen av om statene som deltar i antipirat-operasjonene har “effective control of an area” i Adenbukta beror på hva som kan defineres som et ”area”, herunder om et skip eller deler av havet kan være et område. I neste avsnitt vurderes hvilken kontroll som må utøves for at en stat etablerer ”effective control” slik at konvensjonen får anvendelse.

Kan et skip være et ”area”?

Spørsmålet er om europeiske stater som deltar i antipirat-operasjonene kan sies å utøve ”effective control of an area” over eget marinefartøy, eller når den utøver myndighet overfor et piratskip.

⁹⁰ EMD: *Loizidou v Turkey* (preliminary objections): 1995-03-23

I Domstolens praksis har det vært vanlig å henvise til ekstraterritorielle handlinger ombord på skip som klare tilfeller av at konvensjonen får ekstraterritoriell anvendelse, jfr. *Bankovic* §73 og *Al-Saadoon* §84.⁹¹ Dermed vil konvensjonen få ekstraterritoriell anvendelse i hvert fall der myndighet utøves ombord statenes egne skip, typisk der pirater holdes arrestert ombord på militærskip.⁹²

For myndighetsutøvelse på andres skip fant Domstolen i *Medvedyev* at Frankrike hadde “...exercised full and exclusive control over the *Winner* and its crew, at least *de facto*, from the time of its interception, in a continuous and uninterrupted manner until they were tried in France...” jfr. §67⁹³. Domstolen vektla at Frankrike styrte så vel navigeringen til skipet som vaktholdet over besetningen. Selv om Domstolen vektla kontroll utøvet over både område og over individ, kan avgjørelsen tale for at et skip kan være et område. Som illustreres nedenfor kan EMDs praksis tyde på at det er *graden av kontroll*, og ikke nødvendigvis den geografiske størrelsen på området, som er avgjørende.

Et marinefartøy eller et piratskip vil dermed kunne anses som et ”area”.

Kan deler av havet være et “area”?

Ved myndighetsutøvelse overfor et piratskip før det eventuelt bordes, kan det spørres om de europeiske statene som deltar i antipirat-operasjonene i Adenbukta har en mer helhetlig kontroll over et område på havet. Spørsmålet blir dermed om deler av havet kan være et område slik at ”effective control over an area”-testen kan anvendes.

Et argument mot å anse deler av havet som et “area” er at det generelt er vanskeligere å kontrollere internasjonalt farvann enn landjorden, fordi det åpne hav ikke reguleres av suverene stater. Antipirat-operasjonene består av ulike militærskip, fly og baser etablert i ulike regionstater, og bidragsstatene patruljerer på ulike steder i Det indiske hav og i Adenbukta.⁹⁴ Patruljene er i stadig bevegelse, og den eventuelle kontroll som utøves vil i alle tilfeller være midlertidig og variere geografisk ut fra hvor de enkelte marineskip til enhver tid befinner seg. Dermed vil vurderingen av om deler av havet kan være et ”area” bero på om det

⁹¹ EMD: *Al-Saadoon and Mufdhi v. UK* (decision) 2009-06-30

⁹² Se også Guilfoyle (2010) s.154

⁹³ For faktum, se kapittel 2.1.

⁹⁴ Se eksempelvis EU NAVFOR Somalia: Mission

aktuelle området etter ”control of an area”-testen kan være mindre områder. Deretter om det aktuelle området må defineres som et fast avgrenset område, eller om en form for midlertidig kontroll av bevegelige enheter kan innebære ”effective control of an area”.

For EMD har de klareste tilfeller av kontroll over et område dreid seg om Tyrkias okkupasjon av den nordlige delen av Kypros, jfr. *Loizidou v. Turkey* og *Cyprus v. Turkey*.⁹⁵ I begge sakene var det ikke problematisk at det større geografiske område på Kypros var et ”area”⁹⁶.

Domstolen har imidlertid funnet at også et militærfengsel kan være et ”area”, jfr. *Al-Saadoon*, der den fant at “... given the total and exclusive *de facto*, and subsequently also *de jure*, control exercised by the United Kingdom authorities over the premises in question, the individuals detained there... were within the United Kingdom’s jurisdiction”, jfr.§88. Igjen er det usikkert om Domstolen anså Storbritannia for å ha utøvet kontroll over område eller personer. Likevel kan avgjørelsen tale for at der en stat utøver ”total and exclusive *de facto*” kontroll, kan et mindre sted eller *lokale* anses som et område.⁹⁷ Med dette resonnementet er det ikke den geografiske størrelsen, eller karakteren av området, som er avgjørende. Forutsatt at *kontrollen* som utøves er tilstrekkelig, kan en stat utøve kontroll over et mindre område, og således også over et avgrenset havområde i Adenbukta.

I *Issa*, som gjaldt påståtte drap på irakiske gjeterer begått av tyrkiske soldater, fant Domstolen at dersom klagerne hadde klart å bevise at de tyrkiske troppene faktisk hadde vært tilstede i det aktuelle området, ville Tyrkia kunne anses å ha “...exercised, temporarily, effective control of a particular portion of the territory of northern Iraq...”, jfr.§74.⁹⁸ Det var omstridt om tyrkiske tropper faktisk hadde vært aktive i den aktuelle landsbyen. Avgjørende for Domstolen var “... whether at the relevant time Turkish troops conducted operations in the area where the killings took place...” jfr.§76. To momenter fra avgjørelsen kan trekkes frem her. For det første aksepterer Domstolen utøvelse av midlertidig kontroll. For det andre var det avgjørende hvor de tyrkiske troppene til enhver tid befant seg. Med dette aksepterte domstolen at en *ikke geografisk konstant* form for kontroll kan etablere ”effective control of an area”. Testen kan således anvendes også når kontroll over et *spesifikt* område utøves av

⁹⁵ EMD: *Cyprus v. Turkey*: 2001-05-10

⁹⁶ Se også Milanovic 1 (2011) s.129

⁹⁷ Se også *Id.*s.133 og Guilfoyle (2010) s.154

⁹⁸ EMD: *Issa v. Turkey*: 2004-11-16

bevegelige enheter på et gitt tidspunkt. Etter dette er testen ikke begrenset til kontroll utøvet på ett fast bestemt og avgrenset sted.

Dermed kan også den eventuelle kontroll som europeiske stater utøver i Adenbukta etablere effektiv kontroll over en mindre del av havet, selv om operasjonene består av skip som hele tiden beveger seg, og som bare kan oppnå en form for midlertidig kontroll. Igjen vil avgjørende være graden av kontroll som utøves.

3.2.3. Hvilken kontroll må utøves for at kontroll kan etableres over et piratskip eller over deler av havet i Adenbukta?

Avgjørende for vurderingen av om en stat har etablert effektiv kontroll over et område er "...the strength of the State's military presence in the area..." jfr. *Al-Skeini* §139. Imidlertid er det "... not necessary to determine whether the Contracting State exercises detailed control over the policies and actions of the subordinate local administration..." jfr. *Al-Skeini* §138.

De klareste tilfellene av kontroll over område er når en stat tar på seg oppgaver og ellers utøver en rolle som kan sammenlignes med den rolle som den suverene stat normalt har, jfr. eksempelvis *Loizidou, Cyprus v. Turkey* og *Al-Saadoon*. Motsetningsvis var et flyangrep alene ikke tilstrekkelig for å etablere kontroll i *Bankovic*, fordi plikten til å sikre rettighetene etter konvensjonen ikke kan bli "divided and tailored" ut fra de konkrete omstendighetene, jfr. §75. Etter *Bankovic* settes terskelen for kontroll høyt. På den annen side aksepterte Domstolen som nevnt en mindre permanent kontroll i *Issa*.

For at statene som deltar i antipirat-operasjonene kan ha "effective control" over et piratskip eller over deler av Adenbukta, vil tilstedeværelsen av bidragsstatenes utsendte personell og graden av kontroll som utøves være avgjørende.

Kontroll over piratskip:

Idet et marinefartøy lokaliserer et piratskip, vil den typisk igangsette tiltak etter HRK artikkel 110 og 105. Spørsmålet blir om handlende stat utøver effektiv kontroll over piratskipet.

I *Medvedyev* fant Domstolen at Frankrike utøvet "full and exclusive control over the *Winner* and its crew, at least *de facto*, from the time of its interception, in a continuous manner until

they were tried in France”, jfr.§67. Avgjørende for Domstolen var at det franske skipet var utsendt med formål om å avskjære *the Winner*, at det franske kommandoteamet hadde avfyrt skudd både mot skipet før det ble bordet, og mot besetningen idet de gikk ombord. Videre vektla domstolen at omdirigeringen av *the Winner* ble muliggjort ved at skipet ble tauet tilbake til Brest, jfr.§66.

Dermed vil kontroll kunne oppnås i hvert fall idet en stat har bordet et skip og ellers kontrollerer navigasjonen til skipet. Nøyaktig på hvilket stadium Frankrike ble ansett å ha effektiv kontroll over *the Winner* er imidlertid uklart. Domstolen fant at slik kontroll ble oppnådd ”... from the time of its interception...”. En språklig forståelse av ”interception” i dette tilfellet er når *the Winner* ble avskåret. Etersom Domstolen vektla både myndighetsutøvelsen etter at skipet ble bordet (kontroll over mannskap og navigering), og myndighetsutøvelse før bordingen (skudd mot skipet, og det at det franske kommandoteamet var utsendt med formål å avskjære skipet) kan dette tilsi at kontroll kan etableres også på stadiet før et skip bordes og gripes. Imidlertid er det uklart om EMD ville akseptert at en stat har effektiv kontroll over et skip alene ved at våpen avfyres mot skipet. I *Bankovic* var et flyangrep ikke alene tilstrekkelig for å etablere kontroll. Det kan likevel argumenteres for at graden av kontroll er større ved angrep fra et marinefartøy enn ved angrep fra fly fordi avstanden fra et skip til et annet er mindre, og muligheten for kontroll større, enn når et fly avfyres skudd fra internasjonalt luftrom. Senere praksis fra Domstolen kan tilsi at slike tilfeller kan vurderes etter ”control and authority over an individual”-testen, jfr. eksempelvis *Pad and Others*.⁹⁹ Dette drøftes nærmere i kapittel 3.3.2.

Helhetlig kontroll over deler av havet:

Det er klart at landene som bidrar i antipirat-operasjonene ikke kontrollerer hele det aktuelle havområdet, som nå utgjør 7,2 millioner kvadratkilometer.¹⁰⁰

I *Al-Skeini* var avgjørende for effektiv kontroll at Storbritannias oppgaver i det aktuelle området hovedsakelig gikk ut på sikkerhetsoppgaver ved ”... patrols, arrests, anti-terrorist operations, policing of civil demonstrations, protection of essential utilities and infrastructure and protecting police stations...”, §147. Tilsvarende innebærer mesteparten av arbeidet for bidragsstatene under antipirat-operasjonene å patruljere de aktuelle havområder, beskytte skip

⁹⁹ EMD: *Pad and Others v Turkey*: 2007-06-28

¹⁰⁰ Jfr. fn.5

og arrestere pirater. Slike oppgaver kan sammenlignes med typiske politiroller, og dette kan tale for at patruljene under antipirat-operasjonene utøver effektiv kontroll over det spesifikke havområdet som patruljeres.

Når statene som bidrar under Atalanta-operasjonen patruljerer områder i Det indiske hav og i Adenbukta, består én patruljering av flere militærskip fra EUNAVFOR innen en konsentrert del av havområdet.¹⁰¹ Den totale bemanningen under EUNAVFOR består av ca. 1,500 militært personell.¹⁰² Dermed kan det, som i *Issa*, være tale om effektiv og midlertidig kontroll over det spesifikke området som en slik patrulje til enhver tid befinner seg på.

3.2.4. Konklusjon

Et klart eksempel på kontroll over piratskip eller over område i Adenbukta vil være når kontrollerende stat har bordet et piratskip, og ellers utøver myndighet som er tillatt etter HRK artikkel 105 og 110. I tilfeller der marineskip tilnærmer seg et piratskip, er det tvilsomt om dette alene kan innebære at den aktuelle stat utøver ”effective control” over skipet. Det vil trolig være en forutsetning at marineskipet kontrollerer navigasjonen til piratskipet for at det kan hevdes å utøve ”effective control” over skipet. Som illustrert i *Medvedyev* kan imidlertid den kontroll som utøves overfor piratskipet måtte ses i sammenheng med den kontroll som utøves overfor piratene.

I tilfeller der en patrulje består av flere militærskip som utøver oppgaver som kan sammenlignes med typiske politiroller kan en slik patrulje sies å utøve ”effective control” over det spesifikke området som patruljen til enhver tid befinner seg på.

¹⁰¹ EU NAVFOR Somalia: [Mission](#)

¹⁰² EU NAVFOR Somalia: [Mission](#)

3.3. Effektiv kontroll over personer

3.3.1. “Control and authority over an individual”-testen

I enkelte tilfeller har Domstolen funnet at der en stat utøver myndighet overfor en person, kan denne personen anses å være innen statens myndighetsområde etter EMK artikkel 1. Spørsmålet om en person er under en stats myndighetsområde beror på om personen er under statens “control and authority”, jfr. *Al-Skeini* §137.

Hensynet bak det at konvensjonsstatene kan holdes ansvarlig der kontroll utøves over personer uttrykkes i *Issa* som at “[a]ccountability in such situations stems from the fact that Article 1 of the Convention cannot be interpreted so as to allow a State party to perpetrate violations of the Convention on the territory of another State, which it could not perpetrate on its own territory...”, jfr.§71. Dette er i direkte kontrast til *Bankovic* ettersom Domstolen i denne avgjørelsen uttalte at “[t]he Convention was not designed to be applied throughout the world, even in respect of the conduct of Contracting States...” jfr.§80.

Domstolen har ikke formulert en generell regel for når en person kan anses å være under en konvensjonsstats “control and authority”. I *Bankovic* uttalte Domstolen at konvensjonens rettigheter ikke kunne bli “divided and tailored” ut fra de konkrete omstendigheter, jfr.§75. Imidlertid vil vurderingen av om en person er under en stats kontroll i realiteten bero på den konkrete myndighet utøvet overfor den enkelte person. I *Al-Skeini* uttalte Domstolen at konvensjonen får anvendelse når en stat utøver kontroll over et individ, og at “[i]n this sense, therefore, the Convention rights can be “divided and tailored (compare *Bankovic*...§75)”, jfr.§137.

Både *Al-Skeini* og *Issa* åpner derfor for en langt bredere forståelse av EMK artikkel 1 enn uttalt i *Bankovic*. Vurderingen vil bero på hvilken grad av kontroll som utøves over den aktuelle personen.

3.3.2. Hvilken kontroll må utøves overfor en pirat for at piraten kan anses å være under en stats “control and authority”?

Fysisk kontroll:

I *Al-Skeini* uttalte Domstolen at “[w]hat is decisive in such cases is the exercise of physical power and control over the person in question”, jfr.§136.

De klareste tilfellene av kontroll over personer er der den aktuelle person er i statens varetekt, jfr. eksempelvis *Al-Saadoon*, *Öcalan* og *Al-Skeini*.

I *Öcalan*, som gjaldt en person som ble overført fra kenyanske offiserer til tyrkiske sikkerhetsstyrker ombord et fly som var plassert i den internasjonale sonen på Nairobi flyplass, fant Domstolen at klageren var under tyrkisk kontroll “[d]irectly after he had been handed over by the Kenyan officials to the Turkish officials...”, jfr§91.¹⁰³ I *Medvedyev* vektla Domstolen blant annet at “[w]hen they boarded the *Winner*, the French commando team were obliged to use their weapons to defend themselves, and subsequently kept the crew members under their exclusive guard and confined them to their cabins during the journey to France...”, jfr.§66.

Ut fra dette er det klart at en pirat som er under arrest, eller på annen måte under en stats ”exclusive guard”, vil være under den aktuelle konvensjonsstats “control and authority” slik at EMK får anvendelse.

Kontroll over person der en pirat ikke er under statens direkte fysiske kontroll:

Neste spørsmål blir om kontroll over pirater kan hevdes der et piratskip omringes, eller der et piratskip bordes, uten at den aktuelle stat utøver fysisk kontroll over piraten. I slike situasjoner vil piratene ha liten mulighet til å flykte.¹⁰⁴ Selv om det fortsatt er mulighet for å yte motstand vil piratene i realiteten ha liten grad av bevegelsesfrihet. Dette kan tale for at den aktuelle stat utøver en viss grad av kontroll over piraten. Det må imidlertid vurderes om det kreves fysisk kontroll over person for at ”control or authority over an individual”-testen kan anvendes.

¹⁰³ EMD: *Öcalan v. Turkey*: 2005-05-12

¹⁰⁴ Se også Geiß & Petrig (2011) s.113

Pad and Others gjaldt iranske personer som ble skutt og drept av tyrkiske styrker fra et helikopter ved grensen mellom Iran og Tyrkia. Det var omstridt om drapene hadde funnet sted på den tyrkiske eller den iranske siden av grensen. Med henvisning til *Issa* fant Domstolen at "...it is not required to determine the exact location of the impugned events, given that the Government had already admitted that the fire discharged from the helicopters had caused the killing of [the suspected terrorists]... Accordingly, the Court finds that the victims of the impugned events were within the jurisdiction of Turkey at the material time", jfr.§54-55. Domstolen problematiserte ikke det at de tyrkiske troppene ikke hadde utøvet fysisk kontroll over de drepte personene, og det var det faktum at Tyrkia hadde forårsaket drapene som medførte at de drepte personene var innen Tyrkias myndighetsområde etter EMK artikkel 1. Denne avgjørelsen er således i direkte kontrast til *Bankovic*, som også gjaldt spørsmålet om kontroll ble utøvet fra fly som angrep personer som befant seg på bakken. Dette kan tale for at kontroll i visse tilfeller kan utøves overfor en person selv om personen ikke er under statens fysiske kontroll.

Tilsvarende gjaldt *Andreou* en person som ble beskyttet av tyrkiske militærstyrker som befant seg på "TRNC"s territorium mens hun sto utenfor FNs nøytrale sone. Domstolen fant at "the opening of fire on the crowd from close range which was the direct and immediate cause of those injuries, had been such that the applicant must be regarded as "within [the] jurisdiction" of Turkey", jfr.§25. Som i *Pad* problematiserte ikke EMD at de tyrkiske styrkene ikke hadde hatt noen form for fysisk kontroll over klageren. Avgjørende i begge sakene var at den aktuelle stats handlinger var en direkte årsak til skadene som ble påført. Dette tilsier at Domstolen aksepterer en "cause-and effect"-forståelse av jurisdiksjonsspørsmålet etter EMK art.1, contra *Bankovic* §75.

Dermed kreves ikke fysisk kontroll over et individ for at en person kan være under en stats "control and authority". Der europeiske stater avfyrrer skudd mot pirater vil avgjørende være om den aktuelle stats handlinger er en direkte årsak til eventuelle skader påført piratene. I slike tilfeller kan piratene trolig anses å være under denne stats "authority and control", slik at piraten er under statens myndighetsområde i konvensjonens forstand.

3.3.3. Konklusjon

Om en pirat er under en konvensjonsstats "control and authority" beror på den konkrete myndighet som utøves overfor piraten. Således kan konvensjonens rettigheter bli "divided and tailored", jfr. *Al-Skeini* §136, contra *Bankovic* §75. De klareste tilfellene av kontroll over en pirat vil være der en pirat er i en stats varetekt. Likevel kan EMDs praksis tale for at også mer indirekte kontroll utøvet overfor en pirat kan medføre at piraten defineres som innen statens myndighetsområde etter EMK art.1.

3.4. Konklusjon

I de foregående avsnitt har spørsmålet om statene som deltar i antipirat-operasjonene utøver effektiv kontroll over et piratskip eller deler av havet, og spørsmålet om pirater er under konvensjonsstatenes kontroll, blitt vurdert separat. Imidlertid har avgjørende for Domstolen i de avgjørelser referert ovenfor vært den helhetlige kontroll som utøves både over område og over individ. I *Al-Skeini* oppsummerte Domstolen tidligere praksis angående "control and authority over an individual"-testen med henvisning til *Öcalan*, *Issa* og *Al-Saadoon*, og uttalte at "...[t]he Court does not consider that jurisdiction in the above cases arose solely from the control exercised by the Contracting State over the buildings, aircraft or ship in which the individuals were held", jfr.§136. At kontroll over område ikke "solely" medførte at konvensjonen fikk anvendelse tilsier at både kontroll over område og kontroll over individ vil være avgjørende i samme sak. Dette illustreres også i *Medvedyev*, der Domstolen vektla både kontroll over navigeringen og kontroll ved vakthold over besetningen.

Dermed vil avgjørende for om konvensjonen får ekstraterritoriell anvendelse ved myndighetsutøvelse overfor pirater bero på den helhetlige kontroll som statene eventuelt utøver overfor piraten, piratskipet og deler av havet.

De klareste tilfellene av ”control and authority” er når en stat har bordet et skip, arrestert personer, og ellers utøver myndighet etter HRK artikkel 110 og 105. I slike tilfeller vil konvensjonen få ekstraterritoriell anvendelse, og konvensjonsstatenes ansvar kan oppstå. Mindre klare tilfeller oppstår i tiden før et piratskip bordes. Da må vurderingen bero på den aktuelle myndighet som utøves overfor piratene og piratskipet. Der det avfyres skudd mot skip og pirater kan det argumenteres for at staten utøver kontroll både ved at staten kan kontrollere piratskipets navigering, og ved at piratenes bevegelsesfrihet begrenses. Dessuten kan handlende stat i slike tilfeller sies å utøve en helhetlig kontroll over det spesifikke området i de tilfeller der en rekke skip patruljerer et område og omringer et piratskip.

4. TILSKRIVELSE AV MENNESKERETTIGHETSBRUDD VED MYNDIGHETSUTØVELSE I ADENBUKTA

4.1. Innledning

Problemstillingen er hvem som kan tilskrives eventuelle menneskerettighetsbrudd der myndighet utøves under arbeidet for å bekjempe piratvirksomhet. I et tenkt tilfelle border en norsk fregatt et fartøy som mistenkes å være et piratskip, og arresterer de antatte piratene ombord på fartøyet. Fregatten er sendt av det norske forsvaret for å bistå EUs Operation-Atalanta som tar sikte på å bekjempe piratvirksomhet ved Afrikas Horn.¹⁰⁵ Operation-Atalanta samarbeider og koordinerer sine operasjoner med NATOs Operation-Ocean Shield.¹⁰⁶ Samtidig er både Atalanta- og Ocean Shield-operasjonene etablert for å håndheve Sikkerhetsrådsresolusjonene som oppfordrer til samarbeid om bekjempelse av piratvirksomhet.¹⁰⁷ De mistenkte piratene påstår at arresten er utenomrettslig og at de ikke har fått tilgang til juridisk bistand, tolk eller kontakt med familie, og klager saken inn for EMD. Spørsmålet blir da om det er Norge, EU, NATO eller FN som må tilskrives den påståtte konvensjonsstridige handlingen.

I *Behrami and Saramati* kom EMD til at de innklagede staters militære handlinger utøvet etter mandat fra FN måtte tilskrives FN alene, og ikke den handlende stat. FN ble ansett å ha avgjørende ansvar og kontroll ("ultimate authority and control") over operasjonen i Kosovo.¹⁰⁸ Motsatt, i *Al-Jedda* fant Domstolen at Storbritannia hadde utøvet endelig kontroll, og at de påståtte konvensjonsstridige handlingene måtte tilskrives Storbritannia, og ikke FN.¹⁰⁹

I det følgende vurderes om FN må tilskrives handlinger utført under de ulike operasjonene i Adenbukta. Deretter vurderes om eventuelle konvensjonsbrudd må tilskrives andre

¹⁰⁵ Eksempelvis da Norge deltok med fregatten KNM Fridtjof Nansen i Atalanta-operasjonen 2009-2010. Se Forsvaret (10/9/2011)

¹⁰⁶ Forsvaret (10/10/2011)

¹⁰⁷ Se Forsvaret (10/9/2011) der det henvises til Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1816, 1846, 1838, 1897, 1918, 1950 og 1976.

¹⁰⁸ EMD: *Behrami and Behrami v. France, Saramati v France, Germany and Norway*: 2007-05-31, §40

¹⁰⁹ EMD: *Al-Jedda v. UK*: 2011-07-07, §84-85

organisasjoner, henholdsvis EU eller NATO, eller om konvensjonsbrudd må tilskrives den enkelte stat. Til slutt vurderes muligheten for tilskrivelse til flere stater og/eller organisasjoner for samme handling.

4.2. Må eventuelle konvensjonsbrudd i Adenbukta tilskrives FN?

4.2.1. Vurderingskriteriet for spørsmål om tilskrivelse ved FN-ledede operasjoner

For spørsmålet om de påståtte konvensjonsstridige handlingene i *Behrami and Saramati* skulle tilskrives handlende stat, NATO eller FN, uttalte Domstolen at "...the key question is whether the UNSC retained ultimate authority and control so that operational command only was delegated", jfr. §133. Saksforholdet i begge sakene har sin bakgrunn i NATOs angrep i det tidligere Jugoslavia i 1999, og begge sakene gjaldt konvensjonsstatenes ansvar for de påståtte overgrep. For avvisningsspørsmålet for EMD ble de to sakene slått sammen og behandlet i storkammeret. Avgjørelsen kan dermed synes som en prinsippavgjørelse om konvensjonsstatenes ansvar for menneskerettsbrudd forårsaket av personell som deltar i FN-oppdrag.¹¹⁰

Saksforholdet i *Behrami* har sin bakgrunn i at et barn ble drept og et annet alvorlig skadet da en klasebombe eksploderte på fransk KFOR-kontrollert område.¹¹¹ Spørsmålet i avvisningssaken gjaldt Frankrikes påståtte svikt i å uskadeliggjøre eller markere de udetonerte klasebombene. Barnas far klaget saken inn for EMD under henvisning til Frankrikes unnlattelse i å overholde sin positive forpliktelse til å sikre retten til liv etter EMK artikkel 2.¹¹²

Saken om *Saramati* har sin bakgrunn i at en kosovoalbaner ble arrestert for mistanke om drap og ulovlig våpenbesittelse av UNMIK politi etter arrestordre utsendt av norske og franske KFOR offiserer.¹¹³ Klageren påberopte at han hadde vært utsatt for en utenomrettslig

¹¹⁰ Som uttalt i Fredriksen og Skodvin (2008) s.134

¹¹¹ *Behrami/ Saramati* §5

¹¹² *Id.* §61

¹¹³ *Id.* §9 og §15

frihetsberøvelse uten tilgang til å bli hørt av en domstol, og at arresten dermed krenket konvensjonens artikkel 5, 6 og 13.¹¹⁴

At EMD vurderte spørsmålet om tilskrivelse ved å spørre om Sikkerhetsrådet hadde opprettholdt "ultimate authority and control" er blitt utsatt for sterk kritikk i juridisk teori, blant annet fordi Domstolen ikke viste til noe egentlig rettslig grunnlag for at det er dette vurderingskriterium som gjelder.¹¹⁵ Kritikerne har uttalt at spørsmålet burde vært om FN hadde "effective control over that conduct", slik som det fremgår av Draft Articles on the Responsibility of International Organisations (DARIO) artikkel 7.¹¹⁶ Også ILC har eksplisitt avvist avgjørelsen fordi den ikke anvendte "effective control" testen.¹¹⁷

Domstolen har imidlertid fulgt opp *Behrami and Saramati* i senere saker. I *Berić* var avgjørende spørsmål for Domstolen om FN hadde "effective overall control", jfr. §27.¹¹⁸ Til tross for at dette er en noe annen formulering enn i *Behrami and Saramati*, anvendte Domstolen de samme momenter som etter "ultimate authority and control", jfr. §§27-28. I *Al-Jedda* unngikk Domstolen å ta stilling til hvilket vurderingskriterium som gjelder ved å konkludere med at FN verken hadde "effective control" eller "ultimate authority and control". I stedet for å anvende eller å overprøve *Behrami and Saramati*, skilte Domstolen faktum i *Al-Jedda* fra *Behrami and Saramati*. Med dette etterlater EMD uklarerheter ved hvilken betydning *Behrami and Saramati* har for spørsmålet om tilskrivelse av konvensjonsbrudd ved FN-ledede operasjoner.

I mangel på avgjørelse i EMD som eksplisitt tar avstand fra *Behrami and Saramati* må foreløpige vurderingskriterium være om FN har "ultimate authority and control", slik at den myndighet som utøves kun er delegert myndighet.

¹¹⁴ *Id.* §62

¹¹⁵ For kritikk av EMDs avgjørelse i *Behrami/Saramati*, se bl.a. Milanovic og Papić; (2009), Larsen (2008), Geiß & Petrig (2011) s.118-120 og 124-125, Fredriksen og Skodvin (2008)

¹¹⁶ Referert i kap 3.3.2.

¹¹⁷ FN: ILC: Gaja (27/3/2009) pkt.10-12.

¹¹⁸ EMD: *Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina*: 2007-10-16

4.2.2. Hva ligger i “ultimate authority and control”-testen?

Behrami and Saramati: det må foreligge en lovlig delegasjon:

I Behrami and Saramati kom EMD til at KFORs handlinger måtte tilskrives FN fordi Sikkerhetsrådet ved Resolusjon nr.1244 hadde opprettholdt ”ultimate authority and control”. Den operasjonelle kommandokontroll som NATO hadde utøvet var kun delegert myndighet.¹¹⁹

At Sikkerhetsrådet hadde opprettholdt ”ultimate authority and control” ble begrunnet i fem forhold. For det første fordi FN-paktens kapittel VII tillot Sikkerhetsrådet å delegere myndighet til medlemsstatene og relevante internasjonale organisasjoner. For det andre var den delegerte myndigheten delegerbar. For det tredje var den aktuelle delegeringen verken presumert eller implisitt, men eksplisitt uttrykt i resolusjonen. For det fjerde definerte resolusjonen på en tilfredsstillende måte grensene for delegasjonen ved at mandatet i tilstrekkelig grad presiserte hvilke formål som skulle oppnås, hvilke roller og ansvar som ble tildelt og hvilke virkemidler som skulle anvendes. For det femte la Domstolen vekt på at ledelsen av de militære styrkene var pålagt av resolusjonen å rapportere til Sikkerhetsrådet. På denne måten kunne Sikkerhetsrådet utøve endelig ansvar og kontroll. Dette ble videre sikret gjennom kravet om at Generalsekretæren, som anses å representere de generelle interessene til FN, skulle presentere KFOR-rapporten for Sikkerhetsrådet.¹²⁰

Etter dette fant Domstolen at Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1244 etablerte følgende kommandokjede (“chain of command”); Sikkerhetsrådet skulle beholde “ultimate authority and control”. NATO ble delegert myndighet til å etablere, så vel som å utøve den operasjonelle kommando over den internasjonale tilstedeværelsen (KFOR). NATO gjennomførte sin kommando via kommandokjede ned til COMKFOR¹²¹. Ifølge Domstolen viste denne delegasjonsmodellen at direkte operasjonell kontroll fra Sikkerhetsrådet ikke var nødvendig ved kollektive sikkerhetsoperasjoner utledet av FN-paktens kapittel VII.¹²² Selv om de enkelte bidragsstater hadde en del kontroll over egne tropper, utelukket ikke dette at

¹¹⁹ Behrami/Saramati §140

¹²⁰ Id. §134

¹²¹ Id. §135

¹²² Id. §136

NATO hadde effektiv og enhetlig kontroll over operasjonen.¹²³ Fordi den nevnte kommandokjeden var opprettet ved gyldig delegasjon, var det FN som hadde “ultimate authority and control” over operasjonen.¹²⁴

Ettersom FN har en juridisk personlighet separert fra medlemsstatene og ikke er part i EMK, hadde ikke Domstolen kompetanse *rationae personae*.¹²⁵ Domstolen avviste dermed saken, uten å vurdere om handlingene også kunne tilskrives bidragsstatene og/eller NATO.¹²⁶

Med dette fant EMD at der en lovlige delegasjon er utledet fra kapittel VII, vil FN ha “ultimate authority and control”, tross mangel på direkte FN kontroll over taktiske operasjoner.¹²⁷

Al-Jedda: det må faktisk foreligge en delegasjon:

Saken om *Al-Jedda* har sin bakgrunn i at en iraker ble arrestert av Britiske styrker grunnet mistanke om rekruttering og etablering av terroristnettverk. Klageren satt internert i tre år uten at det ble tatt ut tiltale.¹²⁸ Spørsmålet var om de påståtte konvensjonsstridige handlingene skulle tilskrives FN eller Storbritannia, og Domstolen konkluderte med at Storbritannia utøvte den endelige kontroll over den aktuelle operasjonen i Irak.¹²⁹

At det var Storbritannia som hadde den endelige kontroll over operasjonen ble hovedsakelig begrunnet i fire ulike forhold.¹³⁰ For det første understreket Domstolen at de multinasjonale styrkene, ledet av USA og Storbritannia hadde vært til stede i Irak før sikkerhetsresolusjonene ble vedtatt.¹³¹ Representanter fra USA og Storbritannia hadde selv uttalt at de hadde etablert styrker og tatt over administrative oppgaver i Irak, og denne utøvelsen av kontroll ble anerkjent i Resolusjon nr.1483.¹³² Domstolen uttalte at den ikke var overbevist om at britiske soldaters handlinger opphørte å måtte tilskrives Storbritannia (“ceased to be attributable”).¹³³

¹²³ *Id.* §137-138

¹²⁴ *Id.* §140

¹²⁵ *Id.* §144 og 152

¹²⁶ Se kapittel 4.4.

¹²⁷ *Behrami/Saramati* §140

¹²⁸ *Al-Jedda* §10-11

¹²⁹ *Id.* §84. Se kapittel 4.2.1 om at det er uklart om EMD anvender ”effective control” eller ”ultimate authority and control”-testen.

¹³⁰ Etter min tolkning av avgjørelsen

¹³¹ *Al-Jedda* §77

¹³² *Id.* §77

¹³³ For kritikk av denne tilnærmingen, se *Milancovic 2* (2011), der *Milancovic* argumenterer for at det var feil av domstolen å skille faktum i *Al-Jedda* fra *Behrami* fordi FN utøvte samme grad av kontroll i begge sakene. Domstolen burde heller avvist *Behrami/Saramati*, og anvendt ”effective control”-testen,

Kommandostrukturen over styrkene i Irak hadde ikke endret seg etter at sikkerhetsrådsresolusjonene ble vedtatt. Til tross for kravet i Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1511 om at USA måtte rapportere til sikkerhetsrådet, medførte ikke dette at FN hadde overtatt den endelige kontrollen over oppdragene.¹³⁴

For det andre var ansvaret klart fordelt mellom FN og de multinasjonale styrkene ledet av USA og Storbritannia. Mens USA og Storbritannia koordinerte og hadde ansvaret for sikkerheten i Irak, hadde FN-mandatet ansvar for å bistå i rekonstruksjonen av Irak, samt for humanitært arbeid.¹³⁵

For det tredje tilsa ikke den siste resolusjonen, som tok sikte på å gi Irak tilbake sin suverenitet, at Sikkerhetsrådet hadde ment å påta seg mer ansvar eller kontroll over de multinasjonale styrkene enn tidligere.¹³⁶ Etter dette er det relevant for vurderingen hvilket ansvar FN selv har ment å påta seg ved å vedta den aktuelle sikkerhetsrådsresolusjon.

For det fjerde hadde både Generalsekretæren og UNAMI, begge underordnede organer av FN, i sine rapporter til Sikkerhetsrådet flere ganger eksplisitt protestert mot sikkerhetsstyrkenes praksis ved tilfeldige arrestasjoner uten at det ble tatt ut tiltale.¹³⁷ Om dette uttalte Domstolen at det vanskelig kunne argumenteres for at klagerens arrest kunne tilskrives FN, og ikke Storbritannia, når FN-organer ikke aksepterte praksisen med internering på ubestemt tid uten at tiltale ble reist.¹³⁸

Jeg forstår Domstolens vurdering i *Al-Jedda* som at det må foreligge en *faktisk* delegasjon for at FN kan sies å ha “ultimate authority and control”; Storbritannia handlet på eget initiativ, og ikke under FN-mandat. For at FN kan ha avgjørende ansvar og kontroll over en operasjon må Sikkerhetsrådets vedtak påvirke så vel kommandostrukturen som bidragsstatenes praksis i det aktuelle oppdrag. Sikkerhetsrådet må i tillegg ha mulighet til å beordre eller avslutte en gitt praksis.

¹³⁴ *Al-Jedda* §80

¹³⁵ *Id.* §§77-78

¹³⁶ *Id.* §81

¹³⁷ *Id.* §82

¹³⁸ *Id.* §82

4.2.3. Har FN ”ultimate authority and control” over operasjonene i Adenbukta slik at den myndighet som bidragsstatene, EU eller NATO utøver bare er delegert myndighet?

Lovlig delegasjon:

For antipirat-operasjonene blir spørsmålet tilsvarende om FN kan sies å ha ”ultimate authority and control”, slik at den myndighet som bidragsstatene, NATO eller EU utøver bare er delegert av Sikkerhetsrådet. Relevante momenter er om statene som bidrar i antipirat-operasjonene handler under FN-mandat der FN har vedtatt en lovlig, eksplisitt og tilstrekkelig begrenset delegasjon.

Sikkerhetsrådet har vedtatt at piratvirksomhet i Adenbukta er en ”threat to international peace and security” etter FN-paktens Art 39.¹³⁹ Sikkerhetsrådet kan med dette lovlig delegere myndighet for å bekjempe piratvirksomhet til stater eller til relevante organisasjoner.¹⁴⁰

Formålet ved resolusjonene er formulert ved at Sikkerhetsrådet ”[e]mphasiz[e] the importance of finding a comprehensive solution to the problem of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia”. Med dette har FN eksplisitt formulert formålet for operasjonene.¹⁴¹

Sikkerhetsrådet oppfordrer bidragsstatene å ta del i bekjempelsen av piratvirksomhet ”... by deploying naval vessels, arms and military aircraft and through seizures and disposition of boats, vessels, arms and other related equipment used in the commission of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia...”.¹⁴² Dette kan ses på som en form for oppgavefordeling for de stater som er villige til å bidra i bekjempelsen av piratvirksomhet og Sikkerhetsrådet uttrykker også de virkemidler som kan anvendes i operasjonene. FN påtar seg ikke eksplisitt ansvar og kontroll i resolusjonene. Etter *Behrami and Saramati* stilles det imidlertid ikke krav til direkte kommandokontroll, men heller at kontrollen er av mer generell art.¹⁴³

¹³⁹ Jfr. fn.7

¹⁴⁰ FN-paktens §41 og §48, *Behrami and Saramati* §132

¹⁴¹ Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1976 (2011) forord pkt.4

¹⁴² Eksempelvis i Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020 pkt.7

¹⁴³ *Behrami/Saramati* §77

I resolusjonene bes stater og regionale organisasjoner som samarbeider med TFG å rapportere til Sikkerhetsrådet innen ni måneder etter at tiltak er foretatt etter autorisasjonen til å “...undertake all necessary measures that are appropriate in Somalia...”.¹⁴⁴ Rapporteringskravet gjelder bare i forhold til “all necessary measures... in Somalia”- autorisasjonen. Dette kan tale for at FN, i forhold til rapporteringskravet, utøver mindre grad av kontroll enn det FN gjorde i Kosovo-operasjonen. Etter *Al-Jedda* er imidlertid dette ikke et avgjørende vilkår, men heller et moment som kan vise at FN rent faktisk utøver endelig kontroll.¹⁴⁵

Dermed kan det argumenteres for at sikkerhetsrådsresolusjonene etablerer en lovlig, eksplisitt og tilstrekkelig begrenset delegasjon til å utøve myndighet med formål å bekjempe piratvirksomhet i Adenbukta.

Det må faktisk foreligge en delegasjon:

Det er imidlertid usikkert om Sikkerhetsrådet rent faktisk har delegert myndighet i resolusjonene som tar sikte på bekjempelse av piratvirksomhet. Som nevnt er det Havrettskonvensjonen som “... sets out the legal framework applicable to combating piracy and armed robbery at sea...”;¹⁴⁶ Sikkerhetsrådsresolusjonene gir ikke noen myndighet ut over det som allerede fremkommer av generell internasjonal rett, HRK eller avtaler inngått med stater i regionen.¹⁴⁷ Motsatt, i *Behrami and Saramati*: “... the Court considers that Chapter VII provided a framework...” for delegasjonen, og fant at KFOR utøvet lovlig delegerte “... Chapter VII powers...”, jfr.§130 og §141. Hvis en sammenligner myndighetsutøvelse i forbindelse med antipirat-operasjonene med den myndighet som ble utøvet i Kosovo, er det en vesentlig forskjell i det at sikkerhetsrådet hadde vedtatt resolusjoner der myndighet ble delegert til å utøve handlinger som ellers ville stride mot suverenitetsprinsippet, og herunder prinsippet om non-intervention. For myndighet utøvet i Kosovo krevdes dermed en uttrykkelig delegasjon fra Sikkerhetsrådet i kraft av FN-paktens kapittel VII, og det var dette Sikkerhetsrådet gjorde ved resolusjon nr.1244.

Selv om *Behrami and Saramati* er kritisert i juridisk teori og av ILC, kan det sies at *en viss grad* av Sikkerhetsrådets faktiske kontroll forelå; Sikkerhetsrådet autoriserte operasjonene,

¹⁴⁴ Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020(2011) pkt.28, jfr.pkt.9, jfr. Sikkerhetsrådsresolusjon nr.1851(2008) pkt.6

¹⁴⁵ *Al-Jedda* §80

¹⁴⁶ Jfr. fn.22

¹⁴⁷ Se kapittel 1.2

bestemte (om så i grove trekk) en arbeidsfordeling og uttalte målene for operasjonen. I *Al-Jedda* var det nettopp mangel på slik sikkerhetsrådskontroll som gjorde at de aktuelle handlingene ikke kunne tilskrives FN. Storbritannia og USA hadde invadert Irak på eget initiativ, og uten mandat fra Sikkerhetsrådet. På tidspunktet da resolusjonen ble vedtatt måtte Sikkerhetsrådet ta stilling til en situasjon som allerede forelå, og FN besluttet at det var et stort behov for humanitært arbeid i Irak. Det ville være vanskelig å forstå om FN skulle stå til ansvar for handlinger utøvet av statlige organer som FN verken hadde beordret eller tatt del i. Sikkerhetsrådsresolusjonene som tok for seg situasjonen i Irak hadde dermed ikke medført at ansvaret for handlinger i forbindelse med sikkerhetsarbeidet i Irak ble overført til FN.

Ettersom det er Havrettskonvensjonen, og ikke Sikkerhetsrådsresolusjoner, som etablerer det rettslige rammeverk for den myndighet som kan utøves i Adenbukta, skiller antipirat-operasjonene seg fra operasjonen i Kosovo. FN kan ikke sies å utøve kontroll alene fordi Sikkerhetsrådet har vedtatt resolusjoner som synes mer som en ren oppfordring fra FN.

De statlige aktørene som utøver myndighet i Adenbukta opererer heller ikke på FNs vegne i form av underordnede organer eller under FN-kommando. At FN ved å vedta sikkerhetsresolusjoner uttrykker en bekymring over situasjonen og oppfordrer til samarbeid og bekjempelse av piratvirksomhet, kan vanskelig ses på som utøvelse av endelig kontroll. Selv om det ikke er rapportert om at FN, eller dens organer, har protestert mot en gitt praksis i forbindelse med antipirat-operasjonene, er det tvilsomt om en slik protest ville hatt noen rettslig betydning for den videre praksisen til bidragsstatene i Adenbukta.

Geiß og Petrig ser ut til å konkludere med at Sikkerhetsrådets kontroll over antipirat-operasjonene tilfredsstillende de fem momentene vektlagt i *Behram and Saramati*, og således at FN har avgjørende ansvar og kontroll.¹⁴⁸ Etter mitt syn vil det være å strekke *Behrami and Saramati* for langt dersom avgjørelsens rekkevidde når så langt at en sikkerhetsrådsresolusjon, som ikke vedtar unntak fra generelle internasjonale rettsregler, vil være ensbetydende med at FN har det endelige ansvar og kontroll over de operasjoner som etableres i etterkant av en slik resolusjon. Dessuten vil en slik forståelse etterlate et enda større vakuum i beskyttelsen av menneskerettighetene ettersom dette vil begrense EMKs anvendelse betydelig.

¹⁴⁸ Geiß § Petrig (2011) s.121-122 (imidlertid skrevet før *Al-Jedda*)

I *Al-Jedda* la Domstolen dessuten vekt på om Sikkerhetsrådet hadde ment å påta seg ansvar eller kontroll over de multinasjonale styrkene.¹⁴⁹ Dermed kan det spørres om språket i de ulike sikkerhetsresolusjonene tilsier at FN har ment å påta seg ansvar og kontroll over antipirat-operasjonene.

Generelt i resolusjonene uttaler Sikkerhetsrådet bekymring over situasjonen, oppfordrer til samarbeid, og at pirater holdes strafferettslig ansvarlig.¹⁵⁰ FN setter ikke seg selv i noen aktiv rolle, og gir ikke seg selv beslutningsmyndighet for oppdragene. På ett punkt kan det vurderes om FN har ment å ta på seg ansvar og kontroll, nemlig der Sikkerhetsrådet vedtar at stater og regionale organisasjoner som samarbeider med TFG kan ”undertake all necessary measures that are appropriate in Somalia, for the purpose of suppressing acts of piracy and armed robbery at sea, pursuant to the request of the TFG...”, der det kreves notifikasjon til TFG og Generalsekretæren.¹⁵¹ Selv om det ikke ligger noen form for avgjørelsesmyndighet for Generalsekretæren i denne bestemmelsen, kan det at Generalsekretæren skal ha notifikasjon tilsa at FN utøver en viss form for kontroll. På den andre siden fremgår det av vedtaket at det er opp til TFG om slike tiltak skal iverksettes, og verken Generalsekretæren eller Sikkerhetsrådet har noen myndighet over situasjoner der stater eller organisasjoner bruker alle nødvendige midler for å bekjempe piratvirksomhet i Somalia.

Uavhengig av hvordan en ser på notifikasjonskravet i Sikkerhetsrådsresolusjon 1851 pkt.6, har ikke Sikkerhetsrådet tatt på seg ansvar og kontroll over antipirat-operasjonene som forekommer i *internasjonalt farvann*. Sett fra en annen vinkel, hvis de ulike Sikkerhetsrådsresolusjonene kan sies å ha delegert myndighet *innenfor* somalisk territorium, vil den tvangsmyndighet som utøves i *internasjonalt farvann* falle utenfor FN-mandatet. Dermed foreligger det ikke kommandomyndighet fra FN for oppdragene. Samtidig vil FN ha begrenset sanksjonsmyndighet i forhold til de oppdragene som finner sted i internasjonalt farvann. Fredriksen og Skodvin argumenterer tilsvarende (i forhold til det norske styrkebidraget i ISAF i Afghanistan) at ”...[e]t alternativ ville være å si at jurisdiksjonsbegrensningen fra *Behrami og Saramati* bare gjelder handlinger som utføres som en del av FN-oppdraget, mens sendestaten må svare for alt som faller utenfor dette...”.¹⁵²

¹⁴⁹Jfr. fn.136

¹⁵⁰Jf. fn.25

¹⁵¹Sikkerhetsrådsresolusjon nr. 1851 (2008), pkt.6. Videreført senest i Sikkerhetsrådsresolusjon nr.2020(2011) pkt.9.

¹⁵²Fredriksen og Skodvin (2008) s.140

Dersom en skulle anse det som at Sikkerhetsrådet har avgjørende ansvar og kontroll for operasjoner *innenfor* Somalias territorium, vil dermed all myndighetsutøvelse *utenfor* Somalias territorium falle utenfor FNs ansvar og kontroll.

Dermed fremkommer det ikke av de relevante Sikkerhetsrådsresolusjonene at FN har ment å ta på seg ansvar og kontroll over antipirat-operasjonene. I det minste er slikt ansvar kun ment å foreligge ved tiltak som iverksettes innenfor Somalisk territorium.

FN kan etter ovenstående vurdering ikke anses å ha ”ultimate authority and control” over antipirat-operasjonene i Adenbukta, og eventuelle overgrep i strid med EMK kan ikke tilskrives FN.

4.3. Må eventuelle konvensjonsbrudd tilskrives EU eller NATO?

4.3.1. Hvilket vurderingskriterium må legges til grunn for spørsmålet om tilskrivelse til EU eller NATO?

Ettersom tilskrivelse av handlinger utført på vegne av andre organisasjoner enn FN foreløpig ikke har blitt vurdert for EMD, er det noe usikkert om det er ”ultimate authority and control” eller ”effective control”-testen som vil være avgjørende. Domstolen har foreløpig bare anvendt ”ultimate authority and control”-testen på tilskrivelse til FN.

Det har vært drøftet om *Behrami and Saramati* kan tolkes som at EMD etablerer et unntak for FN-autoriserte operasjoner. Begrunnelsen for en slik tolkning er at det egentlige *ratio decidendi* ved avgjørelsen fremkommer av §144, der Domstolen understreker FNs spesielle rolle ved å sikre internasjonal fred og sikkerhet, og at Domstolen ikke kan blande seg inn i gjennomføringen av FN-operasjoner.¹⁵³ Ved en slik forståelse vil en falle tilbake på at det er DARIO art.7 som regulerer handlinger utført av statlige organer handlende på vegne av en internasjonal organisasjon:

”The conduct of an organ of a State or an organ or agent of an international organization that is placed at the disposal of another international organization shall be

¹⁵³ Se Larsen (2008) s.528. Se også Fredriksen og Skodvin (2008) s.145 og Geiß & Petrig (2011) s.123

considered under international law an act of the latter organization if the organization exercises *effective control* over that conduct.”¹⁵⁴

Et annet argument for å anvende ”effective control”-testen er at ”ultimate authority and control” ikke passer for tilfellene der staters organer handler på vegne av EU eller NATO. I slike tilfeller er det ikke tale om *delegering* av myndighet, men heller koordinering av operasjoner som tar for seg et gitt mål. Det vil derfor være mer naturlig å spørre om EU eller NATO har “effective control” slik at organisasjonen koordinerer og har kommandokontroll over den aktuelle operasjonen. En slik forståelse vil også samsvare med de rådende synspunkt i litteraturen, samt utgangspunktet i DARIO.¹⁵⁵ Dermed legger jeg til grunn ”effective control”-testen som vurderingskriteriet for spørsmålet om tilskrivelse til EU eller NATO.

4.3.2. Hva ligger i ”effective control”-testen?

For spørsmålet om en internasjonal organisasjon har ”effective control” vil avgjørende være hvem som rent faktisk har kommando- og beslutningsmyndighet over den spesifikke handling, jfr. ordlyden i DARIO art.7; ”effective control over *that conduct*”.¹⁵⁶ En slik forståelse legges også til grunn av ILC det det uttales at med ”effective control” menes “the factual control that is exercised over the *specific conduct* taken by the organ or agent placed at the receiving organization’s disposal”.¹⁵⁷

Avgjørende for hvem som kan tilskrives eventuelle konvensjonsbrudd i forbindelse med antipirat-operasjonene må dermed være om de statlige organene som utøver myndighet i Adenbukta handler på vegne av en internasjonal organisasjon (her EU eller NATO), eller hjemstaten. Momenter for vurderingen vil være hvem som, under de konkrete omstendigheter, har kommando- og beslutningsmyndighet i forhold til den aktuelle handling.

¹⁵⁴ Min uth. Tiltrekk av ILC I 2011. Art.7 kommer til anvendelse for vårt tilfelle fordi art.7, i motsetning til art.6, tar for seg tilfeller der det statlige organ fortsatt til en viss grad handler på vegne av hjemstaten. Se FN: ILC (2011) kapittel V s.87, pkt.1

¹⁵⁵ Jfr. fn.115

¹⁵⁶ DARIO art.7. Min uth.

¹⁵⁷ FN: ILC (2011) kapittel V s.87 pkt.4 min uth.

4.3.3. Har EU ”effective control” over myndighetsutøvelse under Operation-Atalanta?

Da EU foreløpig ikke er part til EMK vil eksklusiv tilskrivelse til EU innebære at EMD ikke vil være kompetent *rationae personae* til å vurdere om det materielt sett foreligger krenkelser av EMK.¹⁵⁸

Det er EU som er part i avtalene om overføring av mistenkte pirater med Kenya, Seychellene, Djibouti og Somalia, og har formelt sett kontroll over overføringer til disse landene.¹⁵⁹ Videre taler EU Council Joint Action Operation Atalanta om ”European Union military operation”, som gjør at Operation Atalanta fremstår som en enhetlig operasjon.¹⁶⁰ Dessuten har Operation Atalanta en kommandostruktur som går fra EUs Komité for utenriks- og sikkerhetspolitikk (PSC) helt ned til de enkelte offiserer som tar del i Atalanta operasjonene.¹⁶¹

Dette sier imidlertid ikke noe om hvem som tar beslutninger i hvert enkelttilfelle av myndighetsutøvelse overfor pirater. I forhold til overføring av pirater til Kenya kreves det i praksis aksept fra både arresterende stat og fra EUNAVFOR.¹⁶² Begge har dermed autoritet til både å iverksette og å hindre en overføring av pirater. I forhold til avgjørelse om overføring til Kenya må dermed begge sies å utøve ”effective control”.¹⁶³

Uansett må spørsmålet om eventuelle overgrep i forbindelse med Operation-Atalanta bero på de konkrete omstendigheter der det avgjørende vil være hvem som har den faktiske beslutningsmyndighet.

¹⁵⁸ Men se Lisboa-traktaten art.6 der det åpnes for tiltredelse av konvensjonen

¹⁵⁹ Se Geiß & Petrig (2011) s.123

¹⁶⁰ *Id.*

¹⁶¹ Se Guilfoyle (2010) s.158

¹⁶² *Id.*

¹⁶³ Se kapittel 4.4.

4.3.4. Har NATO ”effective control” over myndighetsutøvelse under Operation-Ocean Shield?

Heller ikke NATO er part til EMK. For den norske utsendingen i Adenbukta uttaler Detasjementsjef Berg-Olsen at Orion-oppgjøret ”...flyr under NATO kommando og ledelse”, og videre at ”oppgjørene kommer fra NATOs hovedkvarter... De gir oss oppdragene, og vi rapporterer også tilbake til dem”.¹⁶⁴ Dette taler for at NATO har effektiv kontroll over Ocean Shield-operasjonen.

Imidlertid har NATO ikke foreløpig et juridisk rammeverk for å arrestere pirater eller til å overføre dem til en stat for straffeforfølgelse.¹⁶⁵ Dersom et NATO fartøy arresterer mistenkte pirater vil dette fartøyet ”revert[s] to national control”, og dermed vil arresterende stat ha ”effective control” over den myndighet som utføres overfor arresterte pirater.¹⁶⁶

Dersom dette innebærer at NATO ikke har beslutningsmyndighet der myndighet utøves overfor pirater, vil ikke NATO ha ”effective control” over operasjonene. Dermed vil det være den enkelte stat som har ”effective control” over handlinger utført under NATOs Operation-Shield.

4.4. Kan flere tilskrives ansvar for eventuelle konvensjonsbrudd i Adenbukta?

Neste spørsmål er om bidragsstatene og EU eller NATO kan tilskrives ansvar for samme handling. Som nevnt unngikk EMD i *Behrami and Saramati* å ta stilling til om mineryddingen og arresten også kunne tilskrives NATO eller Frankrike og Norge, og Domstolen har foreløpig ikke vurdert muligheten for at flere kan tilskrives ansvar for samme handling.

¹⁶⁴ Forsvaret (20/11/2011)

¹⁶⁵ Guilfoyle (2010) s.151 og 158

¹⁶⁶ Referert i Guilfoyle (2010) s. 151 og 158

Imidlertid åpner ILC for at samme handling kan tilskrives flere subjekter.¹⁶⁷ “Although it may not frequently occur in practice, dual or even multiple attribution of conduct cannot be excluded. Thus, attribution of a certain conduct to an international organization does not imply that the same conduct cannot be attributed to a State, nor does vice versa attribution of conduct to a State rule out attribution of the same conduct to an international organization...”

Selv om DARIO foreløpig ikke er blitt implementert av FN, fremstilte Domstolen i *Behrami and Saramati* artiklene som om de var bindende, ettersom den refererte til DARIO som ”relevant law and practice” i samme kapittel som FN-pakten.¹⁶⁸ Bell argumenterer for at Domstolens manglende vurdering av om flere kunne tilskrives ansvar for samme handling dermed ikke samsvarte med den internasjonale retten om tilskrivelse av handlinger.¹⁶⁹

Der et marinefartøy utsendt under EUs Operation-Atalanta arresterer en mistenkt pirat vil som nevnt avgjørelse om overføring til tredjestat bero både på avgjørelse fra EU og fra den enkelte stat. Da ville det være naturlig at både EU og bidragsstaten er ansvarlig, dersom en slik overføring skulle innebære krenkelse av konvensjonen.

Videre kan det tenkes en situasjon der den internasjonale organisasjonen, for eksempel EU eller NATO, har kontroll av en mer overordnet karakter, og bidragsstaten har beslutningsmyndighet for den aktuelle handling. Mens bidragsstaten er direkte ansvarlig for ikke å opprettholde sin plikt til å *respekttere* menneskerettighetene, kan organisasjonen være ansvarlig for unnlattelse i å overholde sin forpliktelse til å *sikre* rettighetene i konvensjonen. Dermed vil flere kunne tilskrives ansvar for samme handling, men holdes ansvarlig på ulike grunnlag.

En slik løsning vil også gi den enkelte en større beskyttelse, og dermed mer effektivt fordele ansvar for menneskerettsbrudd.¹⁷⁰ Videre vil en slik løsning medføre at stater ikke kan påberope at ansvaret fullt og helt ligger på FN, NATO eller EU, slik som Storbritannia anførte i *Al-Jedda*¹⁷¹.

¹⁶⁷ FN: ILC (2004) kapittel V s.101 pkt.4

¹⁶⁸ Bell (2010) s.527

¹⁶⁹ *Id.*s.520

¹⁷⁰ *Id.* s.547

¹⁷¹ *Al-Jedda* §64

Det er usikkert om EMD vil anerkjenne muligheten for at flere kan tilskrives ansvar for samme handling ettersom den foreløpig har unngått spørsmålet.¹⁷² Utgangspunktet er likevel at flere kan tilskrives ansvar for samme handling.

4.5. Konklusjon

Eventuelle overgrep mot pirater i strid med EMK kan ikke tilskrives FN. Dette for det første fordi det rettslige rammeverk for myndighetsutøvelse i forbindelse med antipirat-operasjonene fremkommer av internasjonale regler, uavhengig av Sikkerhetsresolusjonene. For det andre handler ikke bidragsstatene på vegne av FN eller som underordnede organer av FN. For det tredje tyder ikke de ulike sikkerhetsrådsresolusjonene angående piratvirksomhet ved kysten av Somalia på at FN ser ut til å ha påtatt seg ansvar og kontroll over operasjonene.

Om eventuelle overgrep overfor pirater må tilskrives EU eller NATO beror på den konkrete kontroll over den enkelte operasjonen, jfr. ordlyden i DARIO ”effective control over *that* conduct”. Strukturen i EUs Operation-Atalanta kan tilsi at både den enkelte stat og EU har “effective control” over de fleste potensielle overgrep. Vedrørende NATO vil trolig de fleste potensielle overgrep tilskrives bidragsstaten alene ettersom NATO ikke har et rettslig rammeverk for arrest og overføring av pirater.

I alle tilfeller kan det vurderes om flere kan tilskrives ansvar for samme handling, selv om EMD foreløpig ikke var vurdert spørsmålet om tilskrivelse til flere.

¹⁷² Se Geiß & Petrig (2011) s.128

5. KONKLUSJON

Oppgavens hovedproblemstilling er i hvilke situasjoner konvensjonsstatene kan holdes ansvarlig etter EMK der myndighet utøves overfor pirater i forbindelse med antipirat-operasjonene i Adenbukta. Den korte, om så noe opplagte, konklusjonen er at konvensjonsstatene som bidrar i antipirat-operasjonene må overholde sine plikter etter EMK når myndighet utøves overfor pirater.

Ved arrest av pirater må konvensjonsstatene sørge for at de arresterte piratene “straks” blir fremstilt for en juridisk embetsmann. Domstolens praksis i forhold til “straks”-kravet i EMK artikkel 5(3) har vist at kravet må ses i lys av når det rent praktisk er mulig å få en person fremstilt for en juridisk embetsmann. Imidlertid kan ikke det at en arrest foretas i internasjonalt farvann automatisk innebære at en slik arrest er forenelig med “straks”-kravet. Karakteren av antipirat-operasjonene kan tilsi at det kan kreves at juridiske embetsmenn er tilgjengelige ved arrest av pirater. Videre kan det stilles krav til at arresterende stat fatter beslutninger uten ugrunnet opphold om hva som skal gjøres med arresterte pirater. Dersom staten kan klandres for en langvarig arrest vil dette innebære en krenkelse av EMK artikkel 5(3).

Der pirater overføres til en tredjestat i regionen må arresterende stat forsikre seg om at slik overføring er forenelig med konvensjonen. I oppgaven har jeg brukt Kenya og Somalia som illustrasjon for vurderingen av om det foreligger generell risiko for overgrep ved overføringer av pirater til regionstater. Trolig vil den generelle situasjonen i Kenya ikke innebære at overføringer vil stride mot konvensjonen. Imidlertid viser rapporter om Somalia til strukturelle problemer i somaliske fengsler og domstoler, som kan medføre at sannsynligheten for overgrep er så stor at overføring til Somalia kan innebære krenkelse av EMK. I alle tilfeller må arresterende stat sørge for at den subsidiære retten til effektivt rettsmiddel overholdes ved slike overføringer.

Idet en pirat er innen en stats myndighetsområde etter EMK artikkel 1 vil konvensjonen få ekstraterritoriell anvendelse. Da vil konvensjonsstatene som deltar i antipirat-operasjonene være ansvarlig for å sikre og respektere rettighetene i EMK overfor de pirater som det utøves myndighet overfor. Avgjørende for om en pirat er innen en stats myndighetsområde vil være

om den aktuelle stat har effektiv kontroll over piraten, piratskipet og/eller deler av havet. Trolig vil en pirat være innen en konvensjonsstats myndighetsområde etter EMK artikkel 1 ved myndighetsutøvelse etter HRK artikkel 110 og 105. EMDs praksis kan tale for at pirater også kan være innen en stats myndighetsområde på et tidligere stadium. Dette kan være situasjoner der en stat kontrollerer navigasjonen til et piratskip og når den kontrollerer bevegelsesfriheten til piratene.

Bidragsstatene kan ikke påberope seg at de ikke er ansvarlige etter EMK fordi de handler etter FN-mandat. Ettersom FN ikke har delegert myndighet i kraft av sikkerhetsrådsresolusjoner, synes det klart at FN ikke har påtatt seg ansvar og kontroll for operasjonene. Med mindre EU eller NATO utøver eksklusiv kontroll over den aktuelle handlingen, kan bidragsstatene heller ikke påberope seg at de ikke er ansvarlig etter EMK. I de fleste tilfeller av potensielle overgrep i strid med konvensjonen, vil den enkelte stat utøve tilstrekkelig kontroll slik at staten kan tilskrives ansvar. Ansvar for samme handling kan også oppstå, slik at både bidragsstaten og EU eller NATO kan holdes ansvarlig. Dette spesielt i forbindelse med EUs Operation-Atalanta i tilfeller der det besluttes at en pirat skal overføres til en tredjestat i regionen.

LITTERATURLISTE

Bøker

- Geiß, Robin og Petrig, Anna: Piracy and Armed Robbery at Sea. Oxford University Press, New York (2011)
- Milancović, Marko: Extraterritorial Application of Human Rights Treaties – Law, Principles and Policy. Oxford University Press. New York, (2011). Referert i teksten som Milancovic 1 (2011).

Artikler

- Agarwal, Dr Sunil Kumar: Resolution 1976(2011) on Somali piracy: Towards developing prosecution mechanisms to combat piracy. National Maritime Foundation (25/05/11). Lastet ned fra:
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1873866. Sist lest 22/11/2011
- Bell, Caitlin A.: Reassessing multiple attribution: the international law commission and the *Behrami* and *Saramati* decision. New York University Journal of International Law and Politics, Vol. 42 no. 2, s.501-548 (2010). Tilgjengelig på
<http://www.law.nyu.edu/journals/jilp/issues/jilpvolume42/index.htm>. Sist lest 8/12/2011
- Bodini, Stefano Piedimonte: Fighting Maritime Piracy under the European Convention on Human Rights. The European Journal of International Law, Vol. 22 no. 3 s.829-848 (2011). Tilgjengelig på <http://ejil.oxfordjournals.org/content/22/3/829.abstract>. Sist lest 4/12/2011
- Fredriksen, Halvard Haukeland og Skodvin, Knut Einar: Gjelder ikke EMK for norske soldater som deltar i fredsbevarende operasjoner? En kommentar til EMDs avvisningsavgjørelse i sakene *Behrami* og *Saramati*. Lov og Rett 2008 s.131 – (LOR-2008-31)

- Goodwin-Gill: The Right to Seek Asylum: Interception at Sea and the Principle of Non-Refoulement. International Journal of Refugee Law Vol. 23 No.3 s.443-457 – Oxford University Press (2011). Tilgjengelig på <http://ijrl.oxfordjournals.org/content/23/3/443.short>. Sist lest 8/12/2011

- Guilfoyle, Douglas: Counter-piracy law enforcement and human rights. International and Comparative Law Quarterly Vol 59, s.141-169, Cambridge Journals (2010). Lastet ned fra <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7100904>. Sist lest 8/12/2011

- Larsen, Kjetil Mujezinović: Attribution of Conduct in Peace Operations: The ‘Ultimate Authority and Control’ Test. The European Journal of International Law Vol. 19 no. 3, s.509-531 (2008). Tilgjengelig på <http://ejil.oxfordjournals.org/content/19/3/509.short>. Sist lest 8/12/2011.

- Milancović, Marko og Papić, Tatjana: As Bad As it Gets: The European Court of Human Rights’ Behrami and Saramati Decision and General International Law. International and Comparative Law Quarterly, Vol 58 (2009). Lastet ned fra http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1216243. Sist lest 4/12/2011.

- Milancović, Marko: Al-Skeini and Al-Jedda in Strasbourg. (utkast). Vil bli utgitt i European Journal of International Law, Vol. 23, 2012 (2011). Lastet ned fra http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1917395. Sist lest 8/12/2011. Referert i teksten som Milancovic 2 (2011)

- Nanda, Ved P: Maritime Piracy: How can international law and policy address this growing global menace? Denver Journal of International Law and Policy, Vol. 39 no. 2 s.177-209 (2011). Lastet ned fra

[http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/denilp39&id=1&page=177&col
lection=journals](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/denilp39&id=1&page=177&col
lection=journals). Sist lest 8/12/11.

- Treves, Tullio: Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Developments off the Coast of Somalia. European Journal of International Law, Vol. 20 no.2 s.399-414 (2009). Lastet ned fra <http://ejil.oxfordjournals.org/content/20/2/399.abstract>. Sist lest 8/12/11
- Satterthwaite: The Legal Regime Governing Transfer of Persons in the Fights Against Terrorism, NYU, Public Law Research Paper No. 10-27 (2010). Lastet ned fra http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1157583&download=yes##. Sist lest 8/12/2011.

Nyhetsartikler og nyhetsbrev

- EU NAVFOR Somalia: Mission. Tilgjengelig på <http://www.eunavfor.eu/about-us/mission/>. Sist lest 2/12/2011
- Forsvaret: Operation Ocean Shield (10/9/2011) Tilgjengelig på <http://forsvaret.no/operasjoner/operasjoner-i-utlandet/adenbukta/Sider/Operasjon-Ocean-Shield.aspx>. Sist lest 1/12/2011
- Forsvaret: Norsk Orion fant pirater (10/10/2011) Tilgjengelig på <http://forsvaret.no/aktuelt/publisert/nyheter/Sider/Norsk-Orion-fant-pirater.aspx>. Sist lest 1/12/2011
- Forsvaret: Orion på tokt (film) (20/11/2011) Tilgjengelig på <http://forsvaret.no/operasjoner/operasjoner-i-utlandet/adenbukta/Sider/Orion-på-tokt.aspx>. Sist lest 4/12/2011
- IMB: Mukundan, Captain Pottengal: Pirate Attacks at sea getting bigger and bolder, says IMB report, ICC Commercial Crime Services (14/07/11) Tilgjengelig på

<http://www.icc-ccs.org/news/450-pirate-attacks-at-sea-getting-bigger-and-bolder-says-imb-report>. Sist lest 22/11/2011

- IMB: Mukundan, Captain Pottengal: As world piracy hits new high, more ships are escaping Somali pirates, says IMB report, ICC Commercial Crime Services (18/10/2011) Tilgjengelig på <http://www.icc-ccs.org/news/969-as-world-piracy-hits-a-new-high-more-ships-are-escaping-somali-pirates-says-imb-r>. Sist lest 22/11/2011
- The Guardian: Tran, Mark: Piracy hampers delivery of aid to Somalia (11/08/2011) Tilgjengelig på: <http://www.guardian.co.uk/global-development/2011/aug/11/piracy-hampers-aid-delivery-somalia>. Sist lest 21/11/2011
- BBC: Westcott: Pirates in the dock (21.5.2009). Tilgjengelig på <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8059345.stm>. Sist lest 5/12/2011
- UNODC: Counter Piracy Programme: Support to the Trial and Related Treatment of Piracy Suspects. Issue 7: September/October 2011. Tilgjengelig for nedlastning på <http://www.unodc.org/easternafrika/en/piracy/index.html>. Sist lest 26/11/2011

Rapporter

- FN: ILC: Report of the International Law Commission, fifty-sixth session (3 May – 4 June and 5 July – 6 August 2004 – A/59/10 (2004) – I: Kapittel V: Responsibility of International Organizations
- Congressional Research Service: Ploch... [et al.]: Piracy off the Horn of Africa (27/4/2011)
- FN: CAT: Consideration of Reports Submitted by State Parties Under Article 19 of the Convention. Forty-first session : CAT/C/KEN/CO/1 (19/1/2009)

- FN: ILC: Gaja, Georgio: Seventh Report on Responsibility of International Organizations, UN Doc. A/CN.4/610 (27/3/2009)

- FN: Report of the Secretary-General on possible options to further the aim of prosecuting and imprisoning persons responsible for acts of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia [...]: S/2010/394 (25/7/2010)

- FN: Report of the Secretary-General pursuant to Security Council Resolution 1897 (2009): S/2010/556. (27/10/2010).

- FN: Jack Lang: Report of the Special Adviser to the Secretary-General on Legal Issues Related to Piracy off the Coast of Somalia: S/2011/30. (25/1/2011)

- FN: Report of the Secretary General on Somalia: S/2011/277 (28/4/2011)

- FN: ILC: Report of the International Law Commission, Sixty-third session (26 April - 3 June and 4. July – 12 August 2011) – A/66/10 (2011) – I: kapittel V: Responsibility of International Organizations

- FN: Report of the Secretary-General on the modalities for the establishment of specialized Somali anti-piracy courts: S/2011/360 (15/6/2011)

- ICC International Maritime Bureau: Piracy and Armed Robbery Against Ships, Annual Report 1 January – 31 December 2009: (2009)

Sikkerhetsrådsresolusjoner

The situation relating Kosovo: Nr. 1244.	S/RES/1244 (1999)
The situation between Iraq and Kuwait: Nr 1483	S/RES/1483 (2003)
The situation between Iraq and Kuwait: Nr 1511	S/RES/1511 (2003)
The situation in Somalia: Nr. 1816.	S/RES/1816 (2008)
The situation in Somalia: Nr. 1851	S/RES/1851 (2008)
The situation in Somalia: Nr. 1976	S/RES/1976 (2011)
The situation in Somalia: Nr. 2015	S/RES/2015 (2011)
The situation in Somalia: Nr. 2020	S/RES/2020 (2011)

Avgjørelser fra den Europeiske menneskerettighetsdomstol

- *Ahorugeze v. Sweeden*: 2011-10-27. Saksnr. 37075/09
- *Al-Jedda v. UK*, Storkammeret: 2011-07-07. Saksnr. 27021/08
- *Al-Saadoon and Mufdhi v. UK* (decision), 2009-06-30. Saksnr. 61498/08
- *Al-Skeini and Others v. UK*, Storkammeret: 2011-07-07. Saksnr. 55721/07
- *Bankovic and Others v. Belgium and Others*, Storkammeret: 2001-12-12. Saksnr. 52207/99
- *Behrami and Behrami v. France, Saramati v. France, Germany and Norway*, Storkammeret: 2007-05-31. Saksnr. 71412/01
- *Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina* (decision): 2007-10-16. Saksnr. 36357/04, 36360/04, 38346/04, 41705/04, 45190/04, 45578/04, 45579/04, 45580/04, 91/05, 97/05, 100/05, 101/05, 1121/05, 1123/05, 1125/05, 1129/05, 1132/05, 1133/05, 1169/05, 1172/05, 1175/05, 1177/05, 1180/05, 1185/05, 20793/05 and 25496/05
- *Brogan and Others v. UK*: 1988-11-29. Saksnr. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85
- *Chahal v. UK*, Storkammeret: 1996-11-15. Saksnr. 22414/93

- *Cyprus v. Turkey*, Storkammeret: 2001-05-10. Saksnr. 25781/94
- *Goodwin v. UK*, Storkammeret: 2007-07-11. Saksnr. 28957/95
- *Issa v. Turkey*: 2004-11-16. Saksnr. 31821/96
- *Loizidou v. Turkey* (preliminary objections), Storkammeret: 1995-03-23. Saksnr. 15318/89 (EMDN-1995-15318)
- *McKay v. UK*, Storkammeret: 2006-10-03. Saksnr. 543/03
- *Medvedyev v. France*, Storkammeret: 2010-03-29. Saksnr. 3394/03
- *Öcalan v. Turkey*, Storkammeret: 2005-05-12. Saksnr. 46221/99
- *Pad and Others v. Turkey*: (judgment), 2007-06-28. Saksnr. 60167/00
- *Rigopoulos v. Spain*: 1999-01-12. Saksnr. 37388/97
- *Saadi v. Italy*, Storkammeret: 2008-02-28. Saksnr. 37201/06
- *Soering v. UK*: 1989-07-07. Saksnr. 14038/88